Τα φαντάσματα του οθωμανισμού

Έχουμε επαναλάβει αναρίθμητες φορές ότι τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων επιδιώκουν τη μεταβολή της Ελλάδας σε μια «ειρηνευμένη» περιοχή χωρίς ισχυρή ταυτότητα, έτσι ώστε να λειτουργεί απρόσκοπτα ως ένας χώρος μετάβασης μεταξύ Ανατολής και Δύσης και ταυτόχρονα ως ανάχωμα στη Ρωσία και γενικότερα τον ορθόδοξο κόσμο. Αυτή η στρατηγική επιλογή έχει μια ιστορία αιώνων και η μόνη στιγμή που αμφισβητήθηκε ήταν στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όταν η Αγγλία και η Γαλλία επεδίωκαν τη διάλυση της οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που είχε συνταχθεί με το γερμανικό στρατόπεδο. Σε ολόκληρη την υπόλοιπη ιστορική μας διαδρομή, κατ' εξοχήν η Αγγλία επεδίωκε τη συρρίκνωση της Ελλάδας σε ένα μικρό ελέγξιμο κρατίδιο, σε έναν αποφασιστικό γεωπολιτικό χώρο, ενώ την ίδια πολιτική ακολούθησαν και οι Αμερικανοί μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η στρατηγική της συρρίκνωσης του ελληνισμού προϋπέθετε την αποσύνδεση του μικρού σε έκταση ελληνικού ελλαδικού κράτους και της Κύπρου από τη χιλιόχρονη ιστορία τους και την ισχυρή τους ταυτότητα. Γι' αυτό και η επιμονή της αγγλοσαξονικής σχολής στην αποδόμηση της ελληνικής ιστορίας και τη μεταβολή των σύγχρονων Ελλήνων όχι στους συνεχιστές, έστω και συρρικνωμένους, μιας μεγάλης ιστορικής παράδοσης αλλά σε σύγχρονους Βαλκάνιους, που απλώς «τυχαίνει» να κατοικούν στον ίδιο χώρο με τους αρχαίους και τους βυζαντινούς Έλληνες. Γι' αυτό, από τη δεκαετία του 1960, με επικεφαλής τον Ρόμιλυ Τζένκινς και τον Σύριλ Μάνγκο, οι Αγγλοσάξονες «νεοελληνιστές» κρύπτουν την αποδόμηση της ιστορικής συνέχειας του ελληνισμού. Στα χνάρια τους θα ακολουθήσουν και άλλοι, όπως ο Χομπσμπάουμ και, εσχάτως, ο Μαζάουερ.

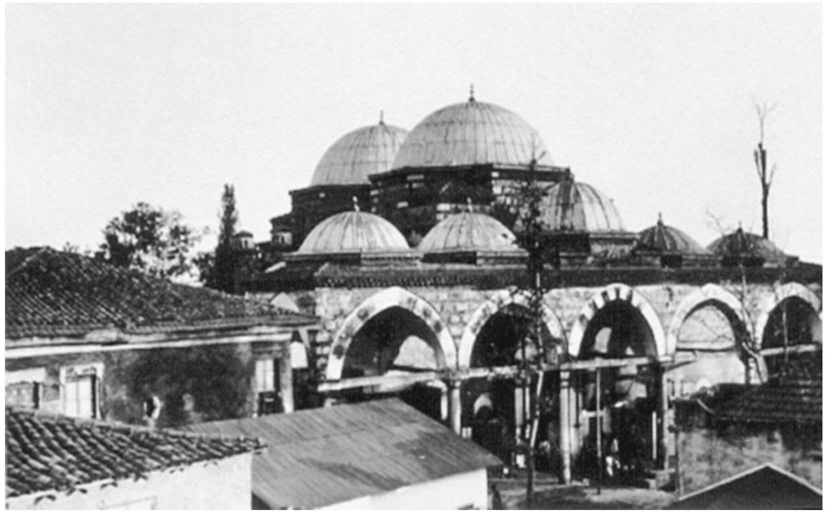
Όταν όμως κάτι ανάλογο είχε επιχειρηθεί στα 1830, από τον Φαλμεράιερ, που διεκήρυσσε ότι οι σύγχρονοι Έλληνες δεν έχουν καμία σχέση με τους αρχαίους και τους βυζαντινούς, τότε οι Έλληνες ιστορικοί, με επικεφαλής τον Παπαρρηγόπουλο, κατέδειξαν τον αστήρικτο και υποβολιμαίο χαρακτήρα αυτών των τοποθετήσεων και θεμελίωσαν τη νεώτερη ελληνική ιστοριογραφία, που απέδειξε την τριμερή συγκρότηση της ελληνικής ιστορίας: αρχαιότητα, Βυζάντιο, νεώτερος ελληνισμός. Σήμερα, όμως, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Σε μια στιγμή κρίσης του ελληνισμού, πληθαίνουν οι φωνές και τα συμφέροντα που υποστηρίζουν πως είναι καιρός πλέον να εγκαταλείψουμε την ιδιαίτερη ελληνική μας ταυτότητα και να αποδεχτούμε την εκ νέου υποταγή μας στη Δύση και τον νεοθωμανισμό ταυτόχρονα. Αυτό μαρτυρούν τα τουρκικά σήριαλ στις τηλεοράσεις μας, η πώληση των ελληνικών τουριστικών λιμένων σε τουρκικές εταιρείες και η παράλληλη υποταγή στο γερμανικό Ράιχ.

Έτσι αναπτύσσεται, εδώ και τριάντα χρόνια, ένα ισχυρό εθνοαποδομητικό ρεύμα στον χώρο των ακαδημαϊκών, των ΜΜΕ και της πολιτικής, που κυριαρχεί μέχρι σήμερα στον δημόσιο λόγο της χώρας. Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στον χώρο της Β. Ελλάδας και της Θεσσαλονίκης, που απειλείται όχι μόνο από τα Σκόπια αλλά κυρίως από τη νεοθωμανική Τουρκία, η οποία διεισδύει στη Θράκη και τη Μακεδονία πολιτικά, οικονομικά και πολιτισμικά. Η Θεσσαλονίκη αποτελεί έναν βασικό στόχο αυτής της διεκδίκησης. Προσφάτως,

μάλιστα, εξελέγη και μια δημοτική αρχή η οποία βλέπει το μέλλον της πόλης συνδεδεμένο με τη νεοθωμανική Τουρκία και την οικονομική της επέκταση και είχε φτάσει να προτείνει οι δρόμοι της πόλης, παράλληλα με την ελληνική τους ονομασία, να έχουν και την τουρκική!

Σε αυτά τα πλαίσια, η έκδοση, πριν από μερικά χρόνια, του βιβλίου του Μαρκ Μαζάουερ, *Θεσσαλονίκη, πόλη των φαντασμάτων*, αποτέλεσε ένα γεγονός στρατηγικής σημασίας από ιδεολογική άποψη. Όχι λόγω της επιστημονικής σημασίας του βιβλίου αλλά γιατί έγινε αποδεκτό, από τον ελληνικό ακαδημαϊκό κόσμο και από τα ΜΜΕ, με τέτοιους διθυράμβους που μεταβλήθηκε σε μπεστ σέλλερ στον χώρο της ιστορίας και της ιδεολογίας γενικότερα. Και ενώ αυτό το βιβλίο πάσχει εμφανώς σε ό,τι αφορά την επιστημονική του επάρκεια, κανένας δεν είχε τολμήσει, εκτός από μία ή δύο αναφορές, να καταδείξει ότι ο βασιλιάς είναι γυμνός. Μόλις το 2012, ο Γιάννης Ταχόπουλος, πρώτος αυτός, με το βιβλίο του, *Ο Μαζάουερ, η Θεσσαλονίκη και τα φαντάσματα του νεοθωμανισμού*, άρθρωσε μία πρώτη σοβαρή κριτική στην ανύπαρκτη επιστημονικότητα αυτού του βιβλίου.

Τον Ιανουάριο του 2013, το βιβλίο του Ταχόπουλου παρουσιάστηκε στη Θεσσαλονίκη πρώτα, και συνάντησε μεγάλη απήχηση, τρομάζοντας όλο αυτό το ιδεολογικοπολιτικό συγκρότημα που είχε μεταβάλει τον Μαζάουερ σε πολιορκητικό κριό ενάντια στην ελληνική ταυτότητα της Θεσσαλονίκης. Και αποφάσισε να αντιδράσει με το μόνο τρόπο που γνωρίζει: την παραποίηση των γεγονότων και την προσπάθεια να αποδείξει ότι ένας από τους ομιλητές στην εκδήλωση της Θεσσαλονίκης, ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, ήταν –αν είναι δυνατόν– υπερασπιστής του Μαζάουερ! Εδώ, στο Άρδην λοιπόν, παρουσιάζουμε τα κείμενα τεσσάρων ομιλητών στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, καθώς και την απάντηση του Ντίνου Χριστιανόπουλου και των Εναλλακτικών Εκδόσεων στην απόπειρα διαστροφής της πραγματικότητας από τον δημοσιογράφο του Έθνους, Απόστολο Λυκεσά.

Το βιβλίο του Μαζάουερ για τη Θεσσαλονίκη επικεντρώνεται στο διάστημα από την άλωση της πόλης έως τα 1950 και διαπνέεται από μια αντίληψη για την ιστορία της πόλης πολύ διαφορετική από αυτήν που έχουμε συνηθίσει. Θεωρείται το βιβλίο που έκανε γνωστή παγκοσμίως τη Θεσσαλονίκη και ανέδειξε άγνωστες πτυχές της ιστορίας της, τις οποίες οι παλαιότεροι Έλληνες ιστορικοί υποτίθεται ότι απέκρυψαν. Και θεωρείται επίσης βασικό έργο για την ιστορία της πόλης. Πώς και γιατί, λοιπόν, γίνεται να αμφισβητηθεί η εγκυρότητα που έχει αποκτήσει το βιβλίο αυτό; Εννοείται, βέβαια, ότι, με αφορμή το βιβλίο του Μαζάουερ, ασκούμε εμμέσως κριτική σε όλες τις συναφείς απόψεις για την πόλη.

Παρ' όλο που ο Μ. επιθυμεί να γράψει μια «ολιστική ιστορική αφήγηση», στην οποία η ιστορία της πόλης θα είναι η ιστορία των εθνοτήτων της και από την οποία θα απουσιάζει η υποκειμενικότητα του εθνοκεντρισμού, **ούτε τον πρώτο στόχο πετυχαίνει ούτε τον δεύτερο**. Και εκτός αυτών, έχει αντιφάσεις σε ορισμένα θεωρητικά ζητήματα.

Έτσι, για παράδειγμα, φαίνεται να κατηγορεί για έλλειψη αντικειμενικότητας τους παλαιότερους ιστορικούς, αλλά ταυτόχρονα ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχει αντικειμενική ιστορία, ή ότι, αν υπήρχε, αυτή θα ήταν ανιαρή ή ανέφικτη. Κατηγορεί για πολιτικές κι εθνικιστικές σκοπιμότητες τους παλαιότερους ιστορικούς, αλλά ο ίδιος δηλώνει ότι η ιστορική του αφήγηση έχει στόχο να βοηθήσει στους πολιτικούς προβληματισμούς της εποχής (διάβαζε: τις σημερινές πολιτικές σκοπιμότητες), δηλαδή κάνει αυτό το οποίο κατακρίνει. Δηλώνει ότι αδιαφορεί για την ιστορική αντικειμενικότητα, αφού αυτή είναι ανέφικτη, και, ωστόσο, ο ίδιος διατυπώνει απόψεις οι οποίες διορθώνουν παλαιότερες απόψεις και για τις οποίες προφανώς ο ίδιος έχει αξίωση αντικειμενικότητας.

Επίσης, η άποψη που διατρέχει το βιβλίο, ότι υπήρξε αρμονική συμβίωση των λαών στην Θεσσαλονίκη, είναι αβάσιμη. Καταπολεμά τον μύθο της απόλυτης ετερότητας μεταξύ Ελλήνων, Τούρκων και Εβραίων, με τον ακόμη μεγαλύτερο μύθο της λίγο-πολύ αρμονικής συμβίωσής τους εξαιτίας των Οθωμανών. Παριστάνει ότι δεν ξέρει πως στις οθωμανικές πόλεις, όπως και στη Θεσσαλονίκη, η κάθε εθνότητα ζούσε χωριστά από τις άλλες, σε ξεχωριστούς μαχαλάδες. Και όταν καταδέχεται να μιλήσει για την αντιπαλότητα μεταξύ των τριών εθνοτήτων, αναφέρει συστηματικά μόνο την έχθρα των Ελλήνων προς τις άλλες δύο εθνότητες.

Επιπλέον, ο στόχος της αντικειμενικότερης εξιστόρησης, η ολιστική ιστορική αφήγηση κατά Μαζάουερ, έρχεται δεύτερος μπροστά στον στόχο της εξιδανίκευσης της οθωμανι-

αποκόπτοντας την ιστορική συνέχεια

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΤΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

κής Αυτοκρατορίας εις βάρος των υποτελών λαών. Ο Μαζάουερ χρησιμοποιεί ως βολική πρόφαση τους Εβραίους Σαλονικιούς, την παρουσία και μνήμη των οποίων δήθεν υπερασπίζεται αυτός και οι ομοϊδεάτες του, για να επικρίνουν τους Έλληνες και την ελληνική κρατική παρουσία στην πόλη. Στην πραγματικότητα, αποσιωπά την καταπίεση των Εβραίων από τους Οθωμανούς. Λόγου χάρη, δεν κάνει λόγο για τις σφαγές Εβραίων της Θεσσαλονίκης από Τούρκους, δεν μιλάει για την εσκεμμένη ταπεινότητα των συναγωγών τους, τις οποίες έκτιζαν με δωροδοκίες και παρακαλετά. Παρ' όλο που, ακόμα και όταν χαλάρωνε η τουρκική επιτήρηση, οι ίδιοι οι Εβραίοι της πόλης επέμεναν στην τήρηση των ισλαμικών περιορισμών και στην ταπεινότητα των θρησκευτικών τους κτισμάτων, ο Μ. αναφέρεται στην ευμένεια των οθωμανικών αρχών σχετικά με την ανοικοδόμηση συναγωγών! Μόνο για τις θλιβερές συνθήκες ζωής στις συνοικίες τους κάνει λόγο, γενικά και αόριστα. Δεν αναφέρει τη μαζική φυγή των Εβραίων από τη Θεσσαλονίκη τον 17ο αιώνα, λόγω των κακών γι' αυτούς συνθηκών. Όλα αυτά δεν τα αναφέρει ούτε ο Μ. ούτε, βέβαια, όσοι αγωνίζονται τόσα χρόνια να αποδείξουν ότι αυτοί είναι οι αυθεντικοί αντιεθνικιστές και ότι εμείς οι υπόλοιποι τους επιτιθέμαστε, αποδεικνύοντας έτσι πόσο δίκιο έχουν που θεωρούν τον εαυτό τους πραγματικούς αντιεθνικιστές και πιστοποιημένους αντιρατσιστές. Αναφέρεται στην αποτρόπαια καταστροφή του εβραϊκού νεκροταφείου κατά τη διάρκεια της Κατοχής, την οποία βεβαίως δεν πρέπει να αποκρύπτει κανείς, αλλά όχι στην καταστροφή του ίδιου εβραϊκού νεκροταφείου, καθώς και του ελληνικού, από τους Τούρκους, στα τέλη του 19ου αιώνα. Γιατί; Μα γιατί πρέπει να αποδειχτεί ότι οι Οθωμανοί ήταν ανεκτικοί στους υποτελείς τους και ειδικότερα ανεκτικοί στους Εβραίους, προς τους οποίους ήταν μη ανεκτικοί, κατά τον Μαζάουερ, οι Έλληνες. Δεν είναι τυχαίο το ότι εμφανίζει τη μαζική είσοδο των Εβραίων στη Θεσσαλονίκη ως δείγμα της οθωμανικής ανεκτικότητας. Ωστόσο, οι Θεσσαλονικείς Έλληνες είχαν υποδεχτεί διωκόμενους Εβραίους από τη Δύση, μισό αιώνα πριν από την Τουρκοκρατία και όχι «λίγα χρόνια πριν», όπως υποστηρίζει.

Εννοείται ότι αν ο Μ. αντιλαμβάνεται με αυτό τον τρόπο την αντικειμενική ιστορία για τους Εβραίους, τι θα περίμενε κανείς να λέει για τους Έλληνες; Σχεδόν, μιλώντας καθ' υπερβολή, σε κάθε σελίδα, υποτιμάται ή αποσιωπάται οτιδήποτε νεοελληνικό ή βυζαντινό σε σχέση με την τουρκοκρατούμενη πόλη. Αυτό είναι αλήθεια ότι γίνεται πάντα διακριτικά και με τρόπο. Τα παραδείγματα είναι πολλά, αλλά αξίζει να αναφερθούν κάποια. Έτσι, με τη βολική δικαιολογία ότι παλαιότερα δεν επιδείχτηκε αρκετό ιστορικό ενδιαφέρον για τους μη ελληνικούς πληθυσμούς της τουρκοκρατούμενης Θεσσαλονίκης, ο Μ. πηγαίνει στο άλλο άκρο και σχεδόν εξαφανίζει τους Έλληνες. Για τον Μ., οι Έλληνες της Θεσσαλονίκης έκαναν πολύ άσχημα που αντιστάθηκαν στην πολιορκία της πόλης, στα 1430, γιατί έτσι έδωσαν το ηθικό δικαίωμα στους Τούρκους να αφελληνίσουν τη Θεσσαλονίκη. Θλίβεται για το χαμένο οθωμανικό παρελθόν της πόλης, αλλά παρου-

σιάζει ατάραχος τον αφελληνισμό της στην Τουρκοκρατία, με την κυνική δικαιολογία ότι, «ας πρόσεχαν κι ας μην αντιστέκονταν στην πολιορκία οι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης, αφού ξέρανε τι τους περιμένει». Μάλιστα αποσιωπά ότι, κατά την άλωση της Θεσσαλονίκης, οι Οθωμανοί ξεθεμελίωσαν την πόλη, κατέστρεψαν εκκλησίες, σπίτια, νεκροταφεία και έσφαξαν πλήθος κόσμου, και αναφέρεται απλώς στην αιχμαλωσία των πολιτών.

Η βίαιη μετατροπή, μετά την άλωση της Θεσσαλονίκης, των εκκλησιών σε τζαμιά παρουσιάζεται από τον Μ. ως σεβασμός του ισλάμ στον χριστιανισμό ή ως ένα φυσιολογικό ισλαμικό έθιμο. Η δυσβάστακτη φορολογία των χριστιανών και της Θεσσαλονίκης, σε σχέση με αυτή των μουσουλμάνων, αναφέρεται μόλις στη μέση του βιβλίου, λες και ήταν ασήμαντη υπολεπτομέρεια, ενώ προηγουμένως, σε ολόκληρες σελίδες στην αρχή του βιβλίου, επαινείται η δήθεν καλύτερη μοίρα των κατακτηθέντων Ελλήνων υπό τους Οθωμανούς. Η αναλογικά βαρύτερη φορολογία των Ελλήνων έναντι αυτής των υπόλοιπων, μη μουσουλμάνων, αποσιωπάται. Πρέπει να φθάσει κανείς στο μέσο σχεδόν του βιβλίου για να πληροφορηθεί ότι, στην ανεκτική οθωμανική Αυτοκρατορία, απαγορευόταν με νόμο η οικοδόμηση νέων εκκλησιών ως τα 1839. Όμως, ακόμα και αυτό το πληροφορείται όχι ευθέως αλλά εμμέσως και ωραιοποιημένα, διαβάζοντας ότι, σε αντίθεση με παλαιότερους σουλτάνους, ο Μαχμούτ Β΄ «ενθάρρυνε (!) την οικοδόμηση νέων εκκλησιών». Ο Μαζάουερ, συνεπώς, παρουσιάζει τη δωροδοκία προς τους Οθωμανούς ως οθωμανική νόμιμη διαδικασία αδειοδότησης για ανέγερση εκκλησιών.

Ο Μ. επικρίνει τη δήθεν αποσιώπηση των οθωμανικών μνημείων από το ελληνικό κράτος, αλλά δεν αναφέρει ότι, τον 19ο αιώνα, κατά τη διάρκεια των αναστυλώσεων των εκκλησιών που είχαν μετατραπεί σε τζαμιά, η οθωμανική διοίκηση επέλεγε τέτοιες μορφές αναστύλωσης και επισκευής ώστε να αποκρύβεται, στο μέτρο του δυνατού, ο ελληνικός και ορθόδοξος χαρακτήρας των βυζαντινών εκκλησιών. Οι εκτελέσεις των Θεσσαλονικιών νεομαρτύρων παρουσιάζονται από τον Μαζάουερ, λίγο-πολύ, ως η καλοπροαίρετη οθωμανική συμβολή στην ανάδειξη νέων αγίων της Εκκλησίας και όχι ως τυραννία του ισλάμ.

Θέλοντας να στοχοποιήσει τους Έλληνες, ως τους μίζερους κατοίκους της πόλης, που δεν καταλάβαιναν σε τι είδους παράδεισο κατοικούσαν, αναφέρει μόνο θρήνους των Ελλήνων Σαλονικιών για τις συνθήκες διαβίωσής τους, ενώ τέτοιους θρήνους συνέθεταν και οι Εβραίοι Σαλονικιοί, για τις δικές τους συνθήκες ζωής.

Υποστηρίζει ότι οι Μικρασιάτες πρόσφυγες του 1922 δεν ήταν Έλληνες και εξισώνει τη σφαγή των Μικρασιατών με τα ανύπαρκτα δεινά μουσουλμάνων της Μακεδονίας, οι οποίοι αποζημιώθηκαν με υπερδιπλάσιες περιουσίες Ελλήνων στη Μικρασία και δεν έφυγαν για την Τουρκία κατασφαγμένοι. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Μ. δεν αναφέρει ότι, στην πόλη αυτή, στα 1911, οι πρόδρομοι του Κεμάλ Ατατούρκ, οι Νεότουρκοι, αποφάσισαν επίσημα, σε συνέδριό τους, την εξόντωση ή την εκδίωξη των χριστιανι-

κών εθνών της οθωμανικής Αυτοκρατορίας, απόφαση την οποία πραγματοποίησαν στη Μικρασία και επιχείρησαν να πραγματοποιήσουν προηγουμένως στη Μακεδονία, όταν άρχισαν να την εποικίζουν με Βόσνιους και Τάταρους μουσουλμάνους. Αποσιωπά τη μονομερή τρομοκρατία των Βουλγάρων κομιτατζήδων στη Μακεδονία, στο διάστημα έως την έναρξη του Μακεδονικού Αγώνα, ώστε να εξισώσει ηθικά και σε επίπεδο βιαιοτήτων τους επιτιθέμενους Βουλγάρους με τους αμυνόμενους Έλληνες. Μάλιστα, αποκαλεί τους μακεδονομάχους ληστές και εξελληνισμένους Αλβανοσλάβους, έχοντας υπόψη του μάλλον μια ουσιοκρατική αντίληψη περί έθνους. Ο Μ. αποδίδει στους Έλληνες του 1940 την επιθυμία για εξόντωση των Ελληνοεβραίων, ώστε να εξελληνιστεί η πόλη, παρ' όλο που, επί Κατοχής, οι Έλληνες της πόλης αντιμετώπιζαν ως εχθρούς της ελληνικής κρατικής κυριαρχίας, επί της Θεσσαλονίκης, όχι τους Εβραίους συμπολίτες τους αλλά τους Γερμανούς και τους Βουλγάρους κατακτητές.

Εννοείται δεν έχει να πει τίποτα για τη βυζαντινή Θεσ-

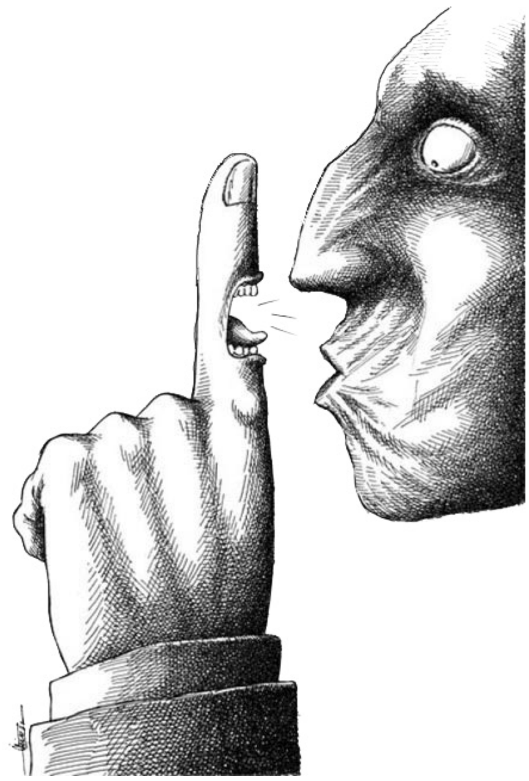
σαλονίκη: πολύ λογικό, γιατί αλλιώς θα έπρεπε να συγκρίνει, από τη μία, τους Μακεδόνες και Θεσσαλονικείς ποιητές της Παλατινής Ανθολογίας, τους νομικούς σαν τον Αρμενόπουλο και τους μελετητές της αρχαιοελληνικής γραμματείας τον 14ο αι., και από την άλλη τους καβαλιστές. Θα έπρεπε να συγκρίνει τους Κύριλλο και Μεθόδιο, ή έναν Ευστάθιο κι έναν Γρηγόριο Παλαμά, με το απόλυτο τίποτα της τουρκικής πνευματικής παραγωγής της Θεσσαλονίκης. Θα έπρεπε να συγκρίνει τις βυζαντινές εκκλησίες με τα –πλην ελαχίστων εξαιρέσεων– μουσουλμανικά κακέκτυπά τους κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Αντί γι' αυτό, υποστηρίζει ότι οι Βυζαντινοί Θεσσαλονικείς είχαν περισσότερο χρόνο, μια χιλιετία, για να διαδώσουν τον πολιτισμό τους, ώστε εμείς θα πρέπει να λυπηθούμε τους Οθωμανούς που δεν κατέκτησαν νωρίτερα τα Βαλκάνια και έτσι δεν είχαν αρκετό χρόνο να διαδώσουν στην Ευρώπη τον πολιτισμό τους, να κριθούν επί ίσοις όροις και να διαπιστώσουμε πόσο αξίζει αυτός. Πολύ λογικό για τον Μ. να μην αναφέρει ούτε μία φράση για τους αρχαιοελληνικούς πολιτικούς θεσμούς της βυζαντινής Θεσσαλονίκης και για τους Ζηλωτές: γιατί τότε θα ήταν αναγκασμένος να συγκρίνει τη δημοκρατική πολιτεία των Ζηλωτών με τους ενδοκοινοτικούς και διακοινοτικούς τεμενάδες και ίντριγκες, στην τουρκοκρατούμενη Θεσσαλονίκη.

Ακόμη, δεν είναι του γούστου του Μαζάουερ η αρχιτεκτονική των κτηρίων που ανοικοδομήθηκαν στην πυρίκαυστη ζώνη του κέντρου κατά τον Μεσοπόλεμο, διότι προτιμά τις κατοικίες της Τουρκοκρατίας στο ίδιο μέρος, οι οποίες, ως τα 1880, έμοιαζαν με τρώγλες ή ήταν τρώγλες. Προτιμά τους γοητευτικούς τούρκικους μαχαλάδες της Άνω Πόλης: αλλά ξεχνά ότι οι Τούρκοι επέλεγαν για τον εαυτό τους τα καλύτερα μέρη και κρατούσαν για λογοαριασμό τους τούς υδάτινους πόρους της πόλης, αφήνοντας ολόκληρες ελληνικές και εβραϊκές συνοικίες χωρίς μία βρύση, ώστε να ξεσπούν μόνο στις εβραϊκές και ελληνικές γειτονιές οι επιδημίες και οι πυρκαγιές και, με αυτό τον τρόπο, να αποδεικνύεται η αδελφοσύνη των λαών. Ο Μ. θεωρεί βρόμικη τη σημερινή Θεσσαλονίκη αλλά δεν λέει ότι, στην οθωμανική πόλη, ξέσπασαν 54 επιδημίες χολέρας και πανούκλας μέσα σε 415 χρόνια, από το 1497 ως το 1912, με δεκάδες χιλιάδες νεκρούς, ούτε ότι ξέσπασαν 18 πυρκαγιές με ανάλογα αποτελέσματα. Ο Μ. αφιερώνει λιγότερες σελίδες στους εργατικούς αγώνες της Θεσσαλονίκης απ' ό,τι στους χορευτές του Μεσοπολέμου, γιατί πρέπει να αναδείξει τα σοβαρά ζητήματα της ιστορίας της πόλης. Βέβαια, αφού δεν του αρέσει τίποτε νεοελληνικό στη Σαλονίκη, σε σχέση με το πρόσφατο οθωμανικό παρελθόν, είναι άξιο απορίας: Τι εννοεί όταν δηλώνει ότι η νεώτερη Ελλάδα είναι ενδιαφέρουσα, και τι του αρέσει σε αυτήν; Τα οθωμανικά της μνημεία;

Ο Μ. κατηγορεί τους Έλληνες ότι δεν αποδέχονται ως δικό τους το οθωμανικό παρελθόν. Ίσως του είναι άγνωστο ότι όροι και φράσεις όπως χαφιές, ρουσφέτι, λουφές και κουτάλα της εξουσίας προέρχονται από την οθωμανική κρατική ορολογία. Όμως, «η αποδοχή του τουρκοκρατούμενου παρελθόντος» μας δεν είναι μονοσήμαντη, ούτε αφορά υποχρεωτικά τις πολιτικοκοινωνικές πτυχές της Τουρκοκρατίας. Τα κοινά πολιτισμικά στοιχεία Ελλήνων και Τούρκων λόγω της Τουρκοκρατίας, αν και υπαρκτά και ευπρόσδεκτα, δεν είναι επαρκείς λόγοι για να αρχίσουμε σήμερα να χαρακτηρίζουμε την υποδούλωση «αρμονική συνύπαρξη», ή να αποκαλούμε το παιδομάζωμα «πρότυπο τρόπο κοινωνικής ανόδου», ή να θεωρούμε τους εξισλαμισμούς «ανεξιθρησκία», ή να χαρακτηρίζουμε τη βαριά φορολογία «οθωμανική ανεκτικότητα», ή να εμφανίζουμε τους οθωμανικούς, κρατικά σχεδιασμένους, εποικισμούς της Μακεδονίας ως «ειρηνική μετανάστευση των λαών». Στην πραγματικότητα, ο Μαζάουερ και οι ομοϊδεάτες του δεν θέλουν απλώς να αποδεχτούμε το οθωμανικό μας παρελθόν, ούτε περιμέναμε αυτούς για να το αποδεχτούμε. Αλλά θέλουν να θεωρήσουμε τα πολύ περισσότερα σκοτεινά σημεία της Τουρκοκρατίας ως μια λαμπρή εποχή της ελληνικής ιστορίας την οποία, λόγω του υποτιθέμενου εθνικισμού μας, θέλουμε να ξεχάσουμε.

Διαστροφή διά των αποσιωπήσεων*

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΜΕΓΑ

Ομιλία του Γιάννη Μέγα στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, στις 25 Ιανουαρίου 2013,

Το βιβλίο του Μαρκ Μαζάουερ το διάβασα με το που κυκλοφόρησε στα αγγλικά το 2004 (πριν δηλαδή από οκτώ χρόνια). Όταν το τελείωσα, μου άφησε στο στόμα μια πικρή γεύση. Αναρωτήθηκα μήπως, αν και Έλληνας, κακώς βρίσκομαι σ' αυτήν την πόλη. Λίγες εβδομάδες μετά, το ξαναδιάβασα και κράτησα πάνω από τριάντα πέντε σελίδες σημειώσεων, τις οποίες δυστυχώς έχασα, λόγω «ατυχήματος» στον υπολογιστή μου.

Πρέπει από την αρχή να πω ότι το βιβλίο είναι εξαιρετικά γραμμένο, με άριστη και δεξιοτεχνική χρήση της αγγλικής γλώσσας, σε στυλ που κυλάει, και με ελάχιστες, τελείως ασήμαντες, ιστορικές ανακρίβειες. Αλλά, όπως πολύ σωστά λέει ο κ. Καραμπελιάς, είναι μια «ιστορική αφήγηση» και όχι ένα «ιστορικό βιβλίο».

Πού εστιάζονται λοιπόν οι αντιρρήσεις μου;

(1) Στις εσκεμμένες ή μη παραλείψεις.

(2) Στην έμφαση που δίνει σε ορισμένα γεγονότα, και, αντίστοιχα,

(3) Στην υποβάθμιση άλλων.

(4) Στις μισές αλήθειες που χρησιμοποιεί.

(5) Στην περίεργη επιλογή αποσπασμάτων και παραπομπών τρίτων.

(6) Και, κυρίως, στη χρήση λέξεων (στην αγγλική πάντα γλώσσα) με έντονες συνεκδοχές και συγχρόνως στην επανάληψή τους μέσα στο κείμενο.

Δεν χρειάζεται να τονίσω τη δύναμη που έχουν οι λέξεις και πώς μπορούν να επηρεάσουν ένα ιστορικό κείμενο (χαρακτηριστικό παράδειγμα ο σάλος που ξεσήκωσε η λέξη «συνωστισμός» από την κ. Ρεπούση). Πρέπει να σας υπενθυμίσω ότι το βιβλίο απευθύνεται σε αγγλόφωνο αναγνωστικό κοινό, το οποίο δεν γνωρίζει τίποτα για την ιστορία της Θεσσαλονίκης και πολύ εύκολα μπορεί να επηρεαστεί στη διαμόρφωση εντυπώσεων. Τα λίγα παραδείγματα που θα χρησιμοποιήσω αναφέρονται σε αυτές τις παραπάνω έξι κατηγορίες αντιρρήσεων.

[Μια παρένθεση: Τότε, πριν από οκτώ χρόνια, σκέφτηκα να γράψω ένα άρθρο με τις αντιρρήσεις μου, αλλά η αλήθεια είναι ότι δεν τόλμησα να αντικρούσω έναν δόκτορα της Οξφόρδης και καθηγητή στο Κολούμπια, με εξαιρετικές κριτικές Ελλήνων ιστορικών και κριτικών. Το βιβλίο τώρα του κ. Ταχόπουλου μου δίνει την ευκαιρία να εκφράσω τη γνώμη μου.]

Ξεκινάω από το 1821-1823 και τα επακόλουθα της ελληνικής Επανάστασης, και ειδικότερα της εξέγερσης στη Χαλκιδική. Οι Τούρκοι, ως αντίποινα, επιδόθηκαν σε ένα όργιο σφαγών των χριστιανών της Θεσσαλονίκης που κατέγραψαν πολλοί Έλληνες και ξένοι ιστορικοί, ακόμα και Τούρκοι, όπως ο Χαϊρουλλάχ Ιμπν Σινασή Μεχμέτ αγάς, που βρέθηκε αυτόπτης μάρτυρας στους απαγχονισμούς Ελλήνων προκρίτων και ιερέων, στην πλατεία Ουν Καπάν (σημερινή πλατεία Βλάλη).

Ο κ. Μαζάουερ κάνει μια γενική αναφορά στις σφαγές, χωρίς μνεία συγκεκριμένων γεγονότων, όπως, για παράδειγμα, στην περίπτωση της εκκλησίας του Αγίου

Αθανασίου, όπου οι Τούρκοι έκλεισαν διακόσιους περίπου γέρους και γυναικόπαιδα και τους άφησαν να πεθάνουν χωρίς τροφή και νερό. Δεν αναφέρεται επίσης στον διωγμό και τη δήμευση των περιουσιών Ελλήνων μεγαλοεπιχειρηματιών και εμπόρων, που δέσποζαν την εποχή εκείνη στη Θεσσαλονίκη και τη Μακεδονία.

Καλύπτει την περίοδο αυτή σε μιάμιση σελίδα και ξεκινάει λέγοντας: «Οι σφαγές έγιναν (προσέξτε τη λέξη) παρότι ήταν αντίθετες με τη βασική θέση των οθωμανικών αρχών, που υπαγορεύουν ότι το κράτος φροντίζει όλους όσοι βρίσκονται κάτω από την εξουσία του». Ενώ το σχετικό κεφάλαιο κλείνει με τα λόγια: «Το οθωμανικό κράτος δεν έχει κανένα μακροπρόθεσμο συμφέρον να εξαλείψει τους Έλληνες ή να τους αποδυναμώσει. Αντίθετα χρειάζεται (το κράτος) το εμπορικό τους δαιμόνιο».

Τα συμπεράσματα μπορείτε να τα βγάλετε μόνοι σας.

Συνεχίζω με το 1876 και τη σφαγή των προξένων. Στα τέλη Απριλίου, μουσουλμανικός όχλος κατακρεούργησε, μέσα στο Σαατλί Τζαμί (δίπλα στο Διοικητήριο), τον Γερμανό πρόξενο, Ερρίκο Άμποτ (της μεγάλης θεσσαλονικιώτικης χριστιανικής οικογένειας των Άμποτ), και τον Γάλλο πρόξενο, Ζυλ Μουλέν (παντρεμένο με κόρη της οικογένειας Χατζηλαζάρου). Αφορμή, η προσπάθεια των χριστιανών της πόλης να αποτρέψουν τον εξισλαμισμό μιας σλαβόφωνης κοπέλας από χωριό της περιοχής του Γευγελή.

[Μια γενική παρατήρηση: ο κ. Μαζάουερ συστηματικά αποφεύγει, σε όλο το βιβλίο, την αναφορά ονομάτων και χρονολογιών. Τον καταλαβαίνω – με αυτό τον τρόπο το βιβλίο γίνεται ευκολοδιάβαστο. Τα πολλά στοιχεία κουράζουν τον αναγνώστη.]

Στο κεφάλαιο αυτό, υπάρχει μια ακολουθία που τη θεωρώ σημαντική. Στη σελίδα 170, γράφει: «Οι πρόξενοι βρέθηκαν στο τζαμί τυχαία. Έτυχε να περνούν από εκεί», ενώ, στη σελίδα 177, γράφει: «Οι πρόξενοι παρουσιάστηκαν στο τζαμί ως μεσολαβητές». Τυχαίο λάθος;

Επιπλέον, στη σελίδα 170, γράφει «Ο Βρετανός πρόξενος (Μπλαντ) έστειλε τηλεγράφημα που έλεγε ότι: «Οι Έλληνες (μετά τη σφαγή) άρχισαν να οπλίζονται φοβούμενοι γενίκευση των σφαγών». Οι δύο αυτές γραμμές προέρχονται από όλη την επίσημη αλληλογραφία που περιέχεται στο τεύχος των 73 σελίδων του Houses of Parliament by command of Her Majesty, Turkey no. 4, Correspondence respecting the murder of the French and German consuls at Salonica, London 1876.

Γιατί άραγε ο κ. Μαζάουερ επιλέγει μόνον αυτές τις δύο γραμμές ενός στην ουσία ανύπαρκτου γεγονότος; Ο πρόξενος αναφέρθηκε στον εξοπλισμό την Ελλήνων για να πείσει την κυβέρνησή του να στείλει αγγλικά πολεμικά πλοία στη Θεσσαλονίκη για την προστασία των ξένων. Ο ίδιος, σε επιστολή που βρίσκεται στο αρχείο του, στο πανεπιστήμιο του Μπέρμινχαμ, αναφέρει ξεκάθαρα τον λόγο για την αναφορά του αυτή.

Ο κ. Μαζάουερ δεν μελέτησε επίσης τις αναφορές των καθολικών ιερέων της πόλης, που περιγράφουν με ακρίβεια τις φρικιαστικές ενέργειες των Τούρκων (δες: Annales de la congrégation de la mission ou recueil de lettres édifiantes écrites par les prktres de cette congrégation et par les Filles de la Charité, Tome XLI, Année 1876, Paris 1877).

Στη συνέχεια, ο κ. Μαζάουερ παραλείπει όλα τα επακόλουθα της σφαγής, αναφερόμενος μόνο στον απαγχονισμό έξι Τσιγγάνων ως υπευθύνων της σφαγής, ενώ, λίγους μήνες αργότερα, καταδικάστηκαν, από δικαστήριο της Κωνσταντινούπολης, οι καθοδηγητές της σφαγής: ο βαλής, οι επικεφαλής αξιωματικοί και ένας σύμβουλος του βιλαετίου, με πολύ βαριές ποινές φυλάκισης και καθαίρεσης. Στο κεφάλαιο αυτό, υποβαθμίζει όσο μπορεί περισσότερο τη συμμετοχή των Τούρκων, αναφερόμενος στο γεγονός ως «παρεξήγηση», ή ότι η σφαγή έγινε από «Αλβανούς και Τσιγγάνους», και τελειώνει πάλι με το «μαξιλαράκι»: «Πολύ γρήγορα (προσέξτε τη λέξη) η αντιπάθεια μεταξύ των φυλών (εννοεί δηλαδή χριστιανών και μουσουλμάνων) ξεχάστηκε και συγχωρέθηκε».

Πάμε τώρα στο 1897 και τον ελληνοτουρκικό πόλεμο, που κατέληξε με τη συντριβή του ελληνικού στρατού, θέτοντας σε κίνδυνο ακόμα και την Αθήνα.

Ο κ. Μαζάουερ δεν κάνει την παραμικρή αναφορά στον πόλεμο, τη στιγμή μάλιστα που η Θεσσαλονίκη έπαιξε δεσπόζοντα ρόλο, υπέρ φυσικά των Οθωμανών. Ήταν το κέντρο επιχειρήσεων του οθωμανικού στρατού και η έδρα του Γενικού Επιτελείου. Στην πόλη αυτή έφθασαν σιδηροδρομικώς 154.000 στρατιώτες, 3.300 αξιωματικοί, 34.400 άλογα και 8.700 τόνοι πολεμικού υλικού πριν προωθηθούν στο μέτωπο. Ήταν η έδρα δεκάδων Γερμανών αξιωματικών, εκπαιδευτών και συμβούλων των Τούρκων, και, τέλος, εδώ κατέληγαν οι Έλληνες αιχμάλωτοι πολέμου.

Σύμφωνα λοιπόν με αναφορά του Μπλαντ (ο ίδιος Άγγλος πρόξενος που αναφέρθηκε και το 1876), από τις 27 Απριλίου, άρχισαν να καταφθάνουν καθημερινά στην πόλη εκατοντάδες Έλληνες αιχμάλωτοι. Μέσα σε λίγες μέρες, γέμισαν οι φυλακές του Επταπυργίου, του Λευκού Πύργου, και ειδικά διαμορφωμένοι χώροι στο Πεδίο του Άρεως. Στις 28 Απριλίου, μάλιστα, σαράντα αιχμάλωτοι οδηγήθηκαν στη φυλακή του Λευκού Πύργου, ενώ δέχονταν ύβρεις και ξυλιές από μουσουλμάνους και Εβραίους. Της πομπής προηγούνταν τα κεφάλια νεκρών Ελλήνων στρατιωτών, καρφωμένα σε κοντάρια. Οι πρόξενοι εξανέστησαν και προέβησαν σε εντονότατες διαμαρτυρίες προς τον βαλή.

Ο κ. Μαζάουερ τα αγνοεί όλα αυτά, ακόμα και την επιστολή καθηγητή της εβραϊκής σχολής της Alliance Israélite Universelle προς τα κεντρικά της οργάνωσης, στο Παρίσι (AIU, Série Grèce, IC 40, 25 Juin 1897). Η επιστολή ανέφερε: «Μόλις πληροφορήθηκαν την άφιξη μιας ομάδας Ελλήνων αιχμαλώτων, ένα πλήθος Εβραίων, που ανήκουν στη χαμηλή τάξη των ανίδεων, συγκεντρώθηκε στον σταθμό. Με το που εμφανίστηκαν οι αιχμάλωτοι, οι Εβραίοι τους υποδέχθηκαν με γιουχαΐσματα, ύβρεις και άλλες παρόμοιες εχθρικές εκδηλώσεις. Τα γιουχαΐσματα, οι αποδοκιμασίες και οι αλαλαγμοί συνόδευσαν τους αιχμαλώτους από τον σιδηροδρομικό σταθμό έως τη φυλακή του Λευκού Πύργου. […] Η συμπεριφορά του εβραϊκού όχλου εξόργισε όλους τους χριστιανούς, όλους τους Εβραίους που σέβονται τον εαυτό τους και, πρώτα απ' όλα, όλους τους Έλληνες που παρακολούθησαν χλωμοί, από τα σκαλιά των σπιτιών τους, την πορεία

των αιχμαλώτων».

Σειρά έχουν τώρα τα γεγονότα του Μαΐου του 1903, όταν Βούλγαροι (ή, αν προτιμά ο κ. Μαζάουερ, «Μακεδόνες») αναρχικοί, γνωστοί ως βαρκάρηδες, ανατίναξαν το γαλλικό ατμόπλοιο Γκουαδαλκιβίρ, την οθωμανική Τράπεζα (αγγλογαλλικών συμφερόντων) και προέβησαν σε διάφορες άλλες βομβιστικές ενέργειες, πάντα με σκοπό να θίξουν ευρωπαϊκά συμφέροντα, για να αναδείξουν την καταπίεση που υφίσταντο από τις τουρκικές αρχές.

Πιασάρικο θέμα (το ξέρω καλά, γιατί έγραψα ολόκληρο βιβλίο γι' αυτά τα γεγονότα), αλλά στην ουσία όχι τόσο σημαντικό για την ιστορία της πόλης.

Ο κ. Μαζάουερ αφιέρωσε 3 ½ σελίδες στα γεγονότα αυτά, χωρίς φυσικά στο τέλος να αναφέρει ότι οι Τούρκοι σκότωσαν δώδεκα Έλληνες και φυλάκισαν είκοσι τέσσερις, ευκαιρίας δοθείσης, οι οποίοι και δεν είχαν καμία ανάμειξη στις βομβιστικές ενέργειες..

Στη συνέχεια, αφιερώνει 1΄Υ σελίδες για ολόκληρο τον Μακεδονικό Αγώνα, υποβαθμίζοντας έτσι το όλο θέμα, χωρίς όμως να παραλείψει να αφιερώσει σχεδόν μία ολόκληρη σελίδα, από τις 1΄Υ, στις δολοφονίες της οργάνωσης του Σουλιώτη-Νικολαΐδη. [Αυτό θα πει επιλεκτική έμφαση στα γεγονότα.]

Και τελειώνει πάλι με το «μαξιλαράκι»: «Το να είσαι «Βούλγαρος» σήμαινε ότι υποστήριζες την Εξαρχία. Ήταν ένα θέμα γλωσσικό-θρησκευτικό, χωρίς καμία εθνική συνείδηση», και συνεχίζει: «Οι ελληνικές συμμορίες συχνά αποτελούνταν από ελληνοποιημένους Σλάβους ή Αλβανούς ληστοσυμμορίτες». Παρακαλώ, σκεφτείτε το μήνυμα που περνάει.

Σχετικά με την επανάσταση των Νεότουρκων, το 1908, και τις επιπτώσεις της, θα πω δύο μόνο λόγια, παρότι θα μπορούσα να μιλήσω πάνω από μία ώρα για την ακραία παραπληροφόρηση που επιχειρεί ο κ. Μαζάουερ. Στο σχετικό κείμενο εκθειάζει απροκάλυπτα τους ήρωές της, Ενβέρ, Ταλάτ, Ναζίμ, Ραχμί κ.ά., χωρίς (α) να εξετάσει ποιοι ήταν και ποιοι κρύβονταν από πίσω τους, (β) χωρίς καν να αναφέρει τις διώξεις, σφαγές και βιασμούς που υπέστη ο χριστιανικός πληθυσμός της Μακεδονίας, τα έτη 1910-1911-1912, υπό την καθοδήγησή τους και (γ) τον ρόλο αυτών των ατόμων, την περίοδο 1914-1916, στον αφανισμό των Ποντίων και των εκατομμυρίων Αρμενίων.

Και φθάνουμε αισίως στο 1912 και στην απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης. Εδώ τα πράγματα αγριεύουν.

Ξεκινάω με την αγγλική λέξη που χρησιμοποιεί για την απελευθέρωση = «Captured». Η λέξη αυτή σημαίνει υφαρπαγή, υποδηλώνει αιχμαλωσία και υπονοεί την εν καιρώ επιστροφή στον αρχικό δικαιούχο. Μίλησα ήδη για την τεράστια σημασία των λέξεων. Στην περίπτωση αυτή, ο συγγραφέας περνάει το μήνυμα στον αγγλόφωνο αναγνώστη ότι η πόλη δεν ανήκει στους «καταληψίες».

Σε όλο αυτό το κεφάλαιο, υπάρχουν μόνο δύο αναφορές σε εντυπώσεις αξιωματικών ή στρατιωτών που βρέθηκαν στη Θεσσαλονίκη τις μέρες της απελευθέρωσης. Η πρώτη του Αλέξανδρου Μαζαράκη (λίγες λέξεις όλο κι όλο) και μία ακόμα, που σας τη διαβάζω από το πρωτότυπο. Είναι αποσπάσματα από μία σειρά επιστολών ενός αξιωματικού προς τη σύζυγό του.

«Η Θεσσαλονίκη δεν με ενθουσιάζει. Όταν ευρίσκεται κανείς εις πολεμικήν κίνησιν είναι comme à la guerre και δεν στενοχωρείται, δεν έχει ουδεμίαν απαίτησιν. [...] Έχει ομολογουμένως ένα ωραίον κήπον εις το παραθαλάσσιον με κινηματογράφον, μουσικήν, café chantant και restaurant, το μόνον ίσως που ημπορεί κανείς να φάγη καλά και όχι ακριβά. [...] Σε βεβαιώ ότι εσιχάθηκα φοβερά˙ θα επροτιμούσα δε χίλιαις φοραίς να ήμουν στρατοπεδευμένος υπό σκηνήν σε κανένα βουνό˙ παρά εδώ εις αυτήν την παρδαλήν πόλιν όπου είναι συγκεντρωμέναι όλαι αι φυλαί του Ισραήλ. Σε βεβαιώ ότι αντιπαθητικώτερος τόπος δεν υπάρχει. [...] Δεν ξέρω κατά πόσον δύναται να αρέση μία πόλις με κοινωνίαν παρδαλήν, αποτελουμένην κατά τα 9/10 από Εβραίους˙ δεν έχει ουδέν Ελληνικόν˙ αλλ' ούτε το ευρωπαϊκόν. Δεν έχει τίποτε».

Τα λόγια αυτά είναι του αξιωματικού Ιπποκράτη Παπαβασιλείου (στην περίπτωση αυτή, ο κ. Μαζάουερ αναφέρει το όνομα –αν και δύσκο-

λο). Είναι ένας μεγαλοαστός, με στενές σχέσεις με το παλάτι, που ξεκίνησε με τη 2η Μεραρχία από την Αθήνα, έλαβε μέρος στην απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, έφυγε κατευθείαν για το μέτωπο της Ηπείρου και επέστρεψε πάλι με τη 2η Μεραρχία στη Θεσσαλονίκη, τον Μάιο του 1913, οπότε και έγραψε τις επιστολές αυτές. Φυσικά, η σχετική παραπομπή του κ. Μαζάουερ είναι καθ' όλα σωστή, αλλά προέρχεται από ένα βιβλίο 350 σελίδων (Τρίχα Λύντια (επιμέλεια), Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913: Ημερολόγια και γράμματα από το Μέτωπο, ΕΛΙΑ, Αθήνα 1991), με δεκάδες άλλες επιστολές. Σας διαβεβαιώνω ότι έχω διαβάσει ολόκληρο το βιβλίο, καθώς και δεκάδες άλλα βιβλία με απομνημονεύματα και εντυπώσεις αξιωματικών και στρατιωτών από τη Θεσσαλονίκη. Πουθενά, μα πουθενά, δεν υπάρχει μία τόσο αρνητική περιγραφή της πόλης. Υποθέτω, λοιπόν, ότι ο κ. Μαζάουερ διάβασε ολόκληρο αυτό το βιβλίο καθώς και τις άλλες εκατοντάδες αφηγήσεις και διάλεξε να περιλάβει στο βιβλίο του αυτές μόνο τις γραμμές. Τυχαίο;

Επίσης, από τις ανταποκρίσεις δεκάδων Ευρωπαίων ανταποκριτών, ο κ. Μαζάουερ επέλεξε λίγες μόνο γραμμές από το βιβλίο του Jean Leune (Une Revanche, Une Étape: avec les Grecs, de Paris ŭ Salonique par Athθnes et la Macédoine - Campagne de 1912, Paris 1914), Γάλλου ανταποκριτή του περιοδικού Λ' Ιλλυστρασιόν, τον οποίο χαρακτηρίζει προκαταρκτικά και ως «φιλέλληνα», προδιαθέτοντας αμέσως τον αναγνώστη. (Παρακαλώ, δέστε αυτό το βιβλίο των πεντακοσίων σελίδων.) Επέλεξε λοιπόν την παρακάτω παράγραφο: «Οι Έλληνες διατήρησαν την τουρκική αστυνομία, οπλισμένη, για να επιβάλει την τάξη». Με το παραπάνω απόσπασμα, του «φιλέλληνα», υπονοεί την αδυναμία των Ελλήνων να επιβάλουν την τάξη και διαστρεβλώνει την πραγματικότητα, σύμφωνα με την οποία η τουρκική αστυνομία διατήρησε τον οπλισμό της για τρεις-τέσσερις μόνο μέρες, έως ότου να φθάσουν τα πρώτα σώματα της κρητικής χωροφυλακής. Το κεφάλαιο για το 1912 είναι γεμάτο ειρωνεία εναντίον των Ελλήνων και τελειώνει με την παρατήρηση ότι: «Οι Έλληνες δημόσιοι υπάλληλοι της Αθήνας θεωρούν εξορία στη Βουλγαρία τη μετάθεσή τους στη Θεσσαλονίκη».

Θα ήθελα, τέλος, να αναφερθώ στις τελευταίες 190 σελίδες του βιβλίου (περίπου το 1/3 του βιβλίου), που ξεκινάει με τον τίτλο «Making the city Greek» (=Εξελληνίζοντας την πόλη) και επαναλαμβάνει τη λέξη «HELLENIZATION» (=Εξελληνισμός) δεκάδες φορές έως το τέλος του βιβλίου. Θα μου πείτε, και τι πειράζει; Σκεφθείτε, λοιπόν, ότι διαβάζετε ένα κείμενο σχετικά με την Τουρκία, όπου επαναλαμβάνεται η λέξη «εκτουρκισμός», πού θα πάει το μυαλό σας; Χωρίς αμφιβολία θα σκεφθείτε την εξόντωση των Ποντίων, τον αφανισμό των Αρμενίων, τις σφαγές στην Ιωνία και, ακόμα και σήμερα, τις διώξεις των Κούρδων.

Τονίζω, για τρίτη φορά, ότι το βιβλίο αυτό απευθύνεται σε αγγλόφωνους. Όταν λοιπόν διαβάζουν συνεχώς τη λέξη «hellenization», καταλήγουν να πιστέψουν ότι η πόλη αυτή δεν ήταν ποτέ ελληνική και ότι έγινε μια τεράστια προσπάθεια να αποκτήσει ελληνικό χαρακτήρα και υπόσταση. Στην αρχή της ομιλίας μου, σας μίλησα για «πικρή γεύση». Αυτό οφειλό-

ταν στην επαναλαμβανόμενη αυτή λέξη. [Η τεχνική αυτή έχει την επιστημονική ονομασία «υποβολιμαία τεχνική» (=Subliminal Technique).] Ακόμα και η φρικτή ιστορία της εξολόθρευσης των Εβραίων από τους Γερμανούς ενέπεσε έμμεσα στον εξελληνισμό της Θεσσαλονίκης. Πώς μάλιστα τελειώνει το 14ο κεφάλαιο του βιβλίου; «Η Ελλάδα χρειάστηκε λιγότερο από τρεις εβδομάδες για να δώσει τέλος στην οθωμανική κυριαρχία στη Θεσσαλονίκη. Αλλά, μετά από πέντε αιώνες κάτω από τους σουλτάνους, η πόλη θα χρειαστεί περισσότερο χρόνο για να γίνει πραγματικά ελληνική». Το κεφάλαιο επίσης, με τίτλο «Η έξοδος των μουσουλμάνων», είναι ένας ύμνος στην ανεκτικότητα των μουσουλμάνων και στην αγριότητα των Ελλήνων. Μεταφράζω: «Συμμορίες Ελλήνων προσφύγων (που συνέρρευσαν στην πόλη μετά την απελευθέρωση) κραδαίνοντας μπαλτάδες λεηλάτησαν μαγαζιά μουσουλμάνων και διέρρηξαν τα σπίτια τους». Ειλικρινά, πολύ θα ήθελα να μάθω από πού αντλεί τις πληροφορίες του ο κ. Μαζάουερ, μια και συστηματικότατα αποφεύγει να αναφέρει τις πηγές του.

Κλείνοντας, θα ήθελα να επαναλάβω αυτά που είπα στην αρχή, ότι δηλαδή το βιβλίο αυτό έχει μεν ασήμαντα λάθη και ανακρίβειες, αλλά είναι ένα αριστούργημα έντεχνης παραπληροφόρησης όσον αφορά: (α) τις εσκεμμένες ή μη παραλείψεις, (β) τα μισά ψέματα ή τις μισές αλήθειες, (γ) την έμφαση σε ορισμένα γεγονότα και την παράλληλη υποβάθμιση άλλων, (δ) τη χρήση προσεκτικά επιλεγμένων παραπομπών και, τέλος και σημαντικότερο, τη χρήση συγκεκριμένων λέξεων (στην αγγλική πάντα γλώσσα) που προϊδεάζουν έντεχνα τον αναγνώστη.

Τελειώνω με αναφορά στον εγγλέζικο τίτλο του βιβλίου: *Salonica – City of ghosts (1430-1950)*

Αποφεύγω να σχολιάσω τη χρήση της λέξης Salonica αντί Thessaloniki. Στέκομαι όμως στη χρήση της λέξης ghosts (=φαντάσματα). Σύμφωνα με το πρώτο παράδειγμα που δίνει το New Oxford Thesaurus of English, η λέξη ghosts συνοδεύεται συνήθως από το ρήμα haunt (=στοιχειώνω), με άλλα λόγια, πάντα με βάση το παράδειγμα του λεξικού, τα φαντάσματα στοιχειώνουν τη Θεσσαλονίκη. Σύμφωνα λοιπόν με τις θεωρίες του υπερφυσικού, στην πόλη έχουν παγιδευτεί τα φαντάσματα του παρελθόντος, που περιμένουν κάποια στιγμή να δικαιωθούν. Ο κ. Μαζάουερ θεωρεί ότι τα φαντάσματα είναι οι Εβραίοι και οι μουσουλμάνοι που ζούσαν εδώ. Τι περιμένει όμως ο συγγραφέας να συμβεί για να δικαιωθούν και να απελευθερωθούν τα φαντάσματα αυτά; Αν, παρ' ελπίδα όμως, θεωρεί ως φαντάσματα τις δεκάδες χιλιάδες Ελλήνων που σφάχτηκαν από τους Τούρκους, από το 1430 έως το 1912, τότε τον διαβεβαιώνω ότι αυτά δικαιώθηκαν με την απελευθέρωση της πόλης, τον Οκτώβριο του 1912.

Απάντηση του Ντίνου Χριστιανόπουλου

στην εφημερίδα «Έθνος» της 28.1.13

Το βιβλίο του Μαζάουερ το θεωρώ λογοτεχνικό και όχι ιστορικό. Λογοτεχνικό αλλά γεμάτο λάθη και παραλείψεις, όπως επεσήμαναν τόσο ο καθηγητής Τουλουμάκος όσο και ο ερευνητής Ταχόπουλος. Όσο για τον συγγραφέα Μαζάουερ, όχι μόνο δεν τον «αθώωσα», όπως κακώς μου καταμηνύει ο συντάκτης του δημοσιεύματος, αλλά και φρίττω με την ιδέα ότι εσκεμμένα αποσιωπά το ολοκαύτωμα.

Θεσσαλονίκη, 28.1.2013

Ντίνος Χριστιανόπουλος

Γιατί η συνηγορία υπέρ του Μαζάουερ*

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑ

Με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του Γιάννη Ταχόπουλου, ξαναδιάβασα το βιβλίο του Μαρκ Μαζάουερ, Θεσσαλονίκη, πόλη των φαντασμάτων, και ένιωσα πολύ μεγαλύτερη απορία απ' ό,τι στην πρώτη, πριν από χρόνια, ανάγνωσή του. Και όχι μόνο γιατί το διάβασα προσεκτικότερα, αλλά κυρίως διότι, στα αρκετά χρόνια που μεσολάβησαν από την πρώτη έκδοσή του στα ελληνικά, το 2006, δεν παρουσιάστηκε ποτέ μια σοβαρή κριτική αποτίμηση του συγκεκριμένου έργου, ενώ συνεχίζονταν οι διθύραμβοι, και κατέστη πλέον, μέσα σε ελάχιστα χρόνια, σχεδόν κλασικό, τουλάχιστον για τους ιστορικούς, και ως το βιβλίο «αναφοράς» σχετικά με τη νεώτερη Θεσσαλονίκη.

Και η απορία μου –η οποία κάποιες στιγμές μετατρέπεται σε οργή– εδράζεται στο γεγονός ότι το βιβλίο του Μαζάουερ εντάσσεται τόσο εμφανώς στο είδος του ιστορικού αφηγήματος και όχι της ιστορίας, και μάλιστα με τη σύγχρονη έννοια του όρου, ώστε είναι εντελώς απαράδεκτη η αποδοχή του ως ενός βιβλίου ιστορίας, που συνιστά μάλιστα τομή στην ιστοριογραφία. Και μόνο ο ομότιμος καθηγητής του ΑΠΘ, Ιωάννης Τουλουμάκος, θα επιχειρήσει μια συνοπτική, αλλά ευθύβολη βιβλιοκριτική στο έργο του συνολικά, επισημαίνοντας τα τεράστια και προφανή κενά του, ενώ και ο επίσης Θεσσαλονικιός, Ευάγγελος Χεκίμογλου, θα επιμείνει στις αποσιωπήσεις του βιβλίου του Μαζάουερ γύρω από το θέμα των εξισλαμισμών .

Γράφει σχετικά ο Ι. Τουλουμάκος:

Σε παλαιότερες εποχές, οι πρωτοετείς φοιτητές της Ιστορίας μάθαιναν πως επιστημονικό αλλά και ηθικό χρέος του ιστορικού είναι να «βρει τι πραγματικά συνέβη», δηλ. την αλήθεια, μακριά από κάθε πάθος και οργή και ότι, αν δεν μπορέσει να βρει την αλήθεια, επειδή οι γνωστικές δυνατότητες είναι περιορισμένες, πρέπει πάντως η αναζήτησή της να αποτελεί σε κάθε περίπτωση τον μόνο σκοπό του, ακριβέστερα: να είναι στάση ζωής. Εκτός από την αντίληψη αυτή, υπήρξαν όμως, ήδη από την αρχαιότητα, και άλλες – όπως ότι η Ιστορία μπορεί να αποβλέπει στην τέρψη ή τον εντυπωσιασμό, ή ακόμη να είναι θεραπαινίδα προκαταλήψεων ή ιδεοληψίας. Υπήρξαν και υπάρχουν και σήμερα και, όπως γνωρίζω, τείνουν να παραμερίσουν την πρώτη.

Το βιβλίο του Μ. Μαζάουερ, Θεσσαλονίκη, Πόλη των Φαντασμάτων, μπορεί να ανήκει στη δεύτερη ή τρίτη κατηγορία, σίγουρα όμως δεν ανήκει στην πρώτη, ή, σε άλλη διατύπωση, δεν θέλει να βρει «τι πραγματικά συνέβη», δηλ. την αλήθεια. Έχει ένα σαφή «προγραμματικό χαρακτήρα», όπως δείχνουν οι επιλογές των μαρτυριών (όπου και όπως γίνονται στο βιβλίο), οι σχετικές κρίσεις του, αλλά και ο ίδιος ο τίτλος του βιβλίου.

Θα έλεγα πως το βιβλίο του Μαζάουερ αποτέλεσε το πιο επιτυχημένο εγχείρημα της αποδομητικής «νέας ιστορίας» των τελευταίων είκοσι χρόνων. Όχι μόνο γιατί γνώρισε μεγάλη δημοσιότητα και κυκλοφορία, αλλά κυρίως διότι προσανατόλισε τη μελέτη της ιστορίας της Θεσσαλονίκης προς μία συγκεκριμένη κατεύθυνση, κατά τον ίδιο τρόπο ίσως που, στις περασμένες δεκαετίες, αυτή η ιστορία ήταν επίσης μονόπλευρα προσανατολισμένη προς την αντίστροφη κατεύθυνση.

Το βιβλίο του Μ., όπως και ανάλογες σχετικές μελέτες , χρησιμοποιώντας το κενό της ελληνικής ιστοριογραφίας για τα θέματα που αφορούν τους Εβραίους ή τους μουσουλμάνους της Θεσσαλονίκης, εμφανίζεται ως ένα βιβλίο που θεραπεύει αυτή την έλλειψη. Ωστόσο, το γιατρικό είναι τόσο δυνατό, ώστε κινδυνεύει να εξοντώσει τον ασθενή, διότι ο Μαζάουερ και οι συν αυτώ τείνουν να υποκαταστήσουν την ιστορία της Θεσσαλονίκης, στο σύνολό της, από την ιστορία των κοινοτήτων που προαναφέρθηκαν.

Επιπλέον, ο Μ. χρησιμοποιεί ένα ακόμα τέχνασμα. Γράφει και δεν γράφει «ιστορία», όπως επεσήμανε και ο καθηγητής Τουλουμάκος, και έτσι, μπορεί εύκολα να αποκρούσει τα βέλη για τις ιστορικές ανακρίβειες και αποσιωπήσεις του βιβλίου. Για όσους τον επικρίνουν, γρά-

φει μια ιστορική αφήγηση. Για όσους τον αποδέχονται και τον εκθειάζουν, γράφει «Το βιβλίο για την ιστορία της Θεσσαλονίκης». Έτσι μόνο μπορεί να συγχωρηθεί –πιστεύει– η έλλειψη βιβλιογραφίας, η χρησιμοποίηση αποκλειστικά δευτερευουσών βιβλιογραφικών πηγών και οι αφηρημένες αναφορές και διαβεβαιώσεις χωρίς παραπομπές. Για παράδειγμα, δεν έχει διαβάσει ούτε καν το βιβλίο του Εβλιά Τσελεμπί, της μόνης δηλαδή οθωμανικής πηγής, σε όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, για τη Θεσσαλονίκη, και μία παραπομπή που γίνεται σ' αυτόν (βλ. σ. 117) αφορά απόσπασμα του βιβλίου που παρατίθεται από άλλον συγγραφέα. Και όμως, το βιβλίο του Τσελεμπί έχει εκδοθεί σε πάμπολλες γλώσσες και στα ελληνικά, ήδη από το 1991. Σε βιβλίο ιστορίας για τη Θεσσαλονίκη αγνοεί, σκανδαλωδώς, ένα από τα σημαντικότερα έργα που έχουν γραφεί γι' αυτήν, το βιβλίο του Κωστή Μοσκώφ, Θεσσαλονίκη: τομή της μεταπρατικής πόλης. Κάπου αναφέρεται, en passant, στον «κατακτητή ορθόδοξο Βαλκάνιο έμπορα», χωρίς να αναφέρει ότι πρόκειται για την περιβόητη έκφραση του σημαντικότερου συγγραφέα για την οικονομική ιστορία των Βαλκανίων, του Στόγιαν Στογιάνοβιτς. Και θα μπορούσα να αναφέρω πάμπολλα ανάλογα παραδείγματα της προφανούς και απαράδεκτης προχειρότητας στον βιβλιογραφικό εξοπλισμό του βιβλίου.

Γράφει για τη Θεσσαλονίκη χωρίς την παραμικρή νύξη στην πνευματική και πολιτιστική ζωή της ή τη σημαντική ποιητική και λογοτεχνική παράδοση της πόλης. Μήπως γιατί ήταν σχεδόν αποκλειστικά ελληνική; Σε αντίθεση με τις πάμπολλες αναφορές του στα πορνεία, και τα καφέ σαντάν. Το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, η δημιουργία του οποίου, το 1926, αποτέλεσε τομή για την ιστορία της πόλης, δεν αξιώνεται ούτε καν μια αναφορά. Το ίδιο συμβαίνει σε ό,τι αφορά τις σχέσεις της πόλης με την αγροτική ενδοχώρα, σχέσεις οι οποίες θα φώτιζαν διαφορετικά και τον ρόλο και τον χαρακτήρα της προφανώς, δε, εξωραΐζει συστηματικά την κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα της πόλης κάτω από την οθωμανική κυριαρχία.

Η προκατάληψή του είναι τόσο μεγάλη, ώστε χαρακτηρίζει επανειλημμένα το '21 ως εξέγερση μάλλον περιορισμένης σημασίας και ποτέ ως επανάσταση με τεράστιο ρόλο για τα ευρωπαϊκά πράγματα. Ακόμα και για το εργατικό κίνημα και την Φεντερασιόν αφιερώνει πολύ λιγότερες σελίδες, απ' ό,τι για τα ροζ φανάρια της πόλης.

Είναι προφανές ότι πρόκειται για ένα βιβλίο που εντάσσεται στην παράδοση του Πιέρ Λοτί και του οριενταλισμού, υποτιμώντας εντελώς μια αληθινά ολιστική, όπως θέλει ο ίδιος να είναι, περιγραφή της Θεσσαλονίκης.

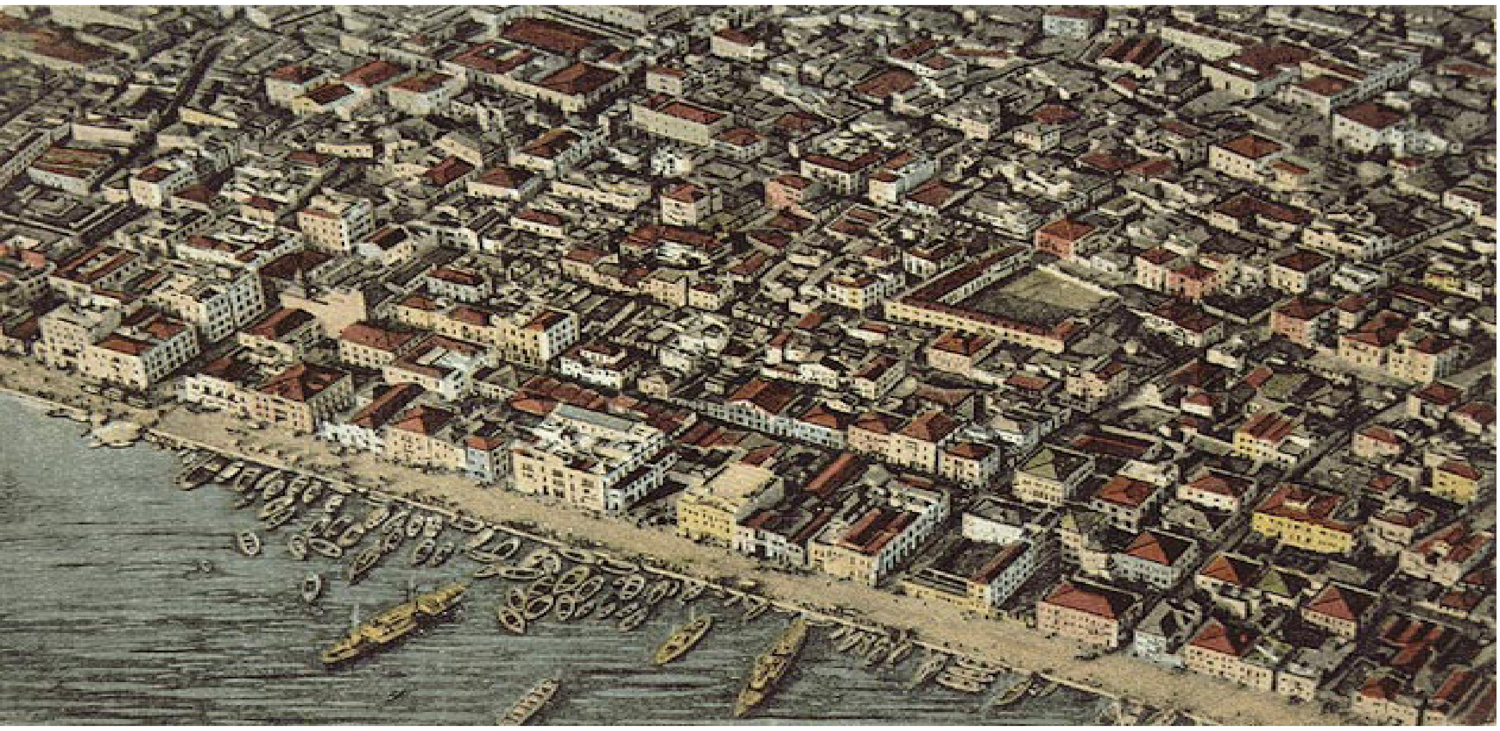
Και, όπως ο Πιέρ Λοτί, στον 19ο αιώνα, υπήρξε ο πρώτος συνήγορος του οθωμανισμού, έτσι και ο Μαζάουερ επανέρχεται σε μια καθαρά απολογητική για τους Οθωμανούς αντίληψη της κατεχόμενης Θεσσαλονίκης.

Δεν θα αναφέρω τα πάμπολλα παραδείγματα που παραθέτει ο Ταχόπουλος στο βιβλίο του για τη μεροληπτικότητα του Μ. έναντι της τουρκικής καταπίεσης. Σημασία έχει να δούμε το πώς και το γιατί αυτού του ιστορικού αφηγήματος.

Η Θεσσαλονίκη, μέσα σε ένα αιώνα, γνώρισε ανατροπές και συγκρούσεις χωρίς προηγούμενο. Το 1912, όταν απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό, ήταν μια πόλη με πολλές εθνοτικές ομάδες, μεγαλύτερη των οποίων ήταν η εβραϊκή, και ακολουθούσαν η μουσουλμανική και η ελληνική, εκτός από μικρότερες Βουλγάρων, Σλαβομακεδόνων, Αρμενίων, Ευρωπαίων κ.λπ. Από τότε, ήδη μέσα σε δώδεκα χρόνια, το πρόσωπο της πόλης αναμορφώθηκε ριζικά. Οι μουσουλμάνοι, με την ανταλλαγή των πληθυσμών, θα αντικατασταθούν από ένα μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων από τη Μ. Ασία, τον Πόντο και την Αν. Θράκη. Τέλος, το 1940-44, η μεγαλύτερη στην Ελλάδα εβραϊκή κοινότητα θα εξοντωθεί από τους Γερμανούς. Έτσι, το 1945, μέσα δηλαδή σε τριάντα τρία χρόνια, το πρόσωπο της πόλης είχε ριζικά μεταβληθεί. Η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού ήταν πρόσφυγες και κατά το 99% Έλληνες.

Η συγκέντρωση πληθυσμού στην πόλη λόγω του εμφυλίου και η αστυφιλία των αμέσως επόμενων δεκαετιών, με τη συγκέντρωση επήλυδων από τον όλο χώρο της Μακεδονίας, ακόμα και της Θράκης, θα μεταβάλει τη Θεσσαλονίκη σε μια κυριολεκτικά νέα πόλη, που πληθυσμιακά και πολιτισμικά είχε ελάχιστη σχέση με εκείνη του 1912. Αυτή η ριζική ανατροπή της σύνθεσης και των μεγεθών του πληθυσμού της πόλης είχε σαν συνέπεια, τουλάχιστον τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, και δεδομένης της σύγκρουσης με τον βουλγαρικό και σλαβομακεδονικό εθνικισμό –ακόμα και στη διάρκεια του εμφυλίου–, να δημιουργηθεί μια εύλογη παράδοση εμμονής στην ελληνική ταυτότητα και ενίοτε στην υποβάθμιση του ρόλου των παλαιότερων παραδόσεων και πληθυσμών που είχαν ζήσει στην πόλη.

Είναι απολύτως φυσικό, για τους Ποντίους, τους Μικρασιάτες, τους αγρότες από τη Χαλκιδική και τη Δ. Μακεδονία, που ήρθαν να κατοικήσουν στη μεγαλούπολη, η αποκλειστική αναφορά τους να είναι ο Μέγας Αλέξανδρος, ο Άγιος Δημήτριος και η απελευθέρωση της πόλης το 1912!

Ο Μαζάουερ και οι συν αυτώ προσάπτουν, στο ελληνικό κράτος και τους Έλληνες, ότι αποσιώπησαν ή «ξέχασαν» –πραγματοποιώντας έτσι μια «γενοκτονία της μνήμης»– την παρουσία των μουσουλμάνων και των εβραίων στην πόλη. Ακόμα και αν δεχτούμε εν μέρει κάτι τέτοιο, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η προσφυγιά, που κατέκλυσε τη φτωχομάνα Θεσσαλονίκη, προερχόταν από κάποια άλλη πραγματική γενοκτονία, στην οποία είχαν χάσει τους πατεράδες, τα αδέλφια και τα παιδιά τους.

Οι ξεριζωμένοι πληθυσμοί, που συγκεντρώθηκαν στη Θεσσαλονίκη, είχαν ως μοναδικό ενοποιητικό στοιχείο την ελληνική τους ταυτότητα και δεν ένιωθαν καθόλου δεμένοι με την ιστορία των παλαιότερων εθνοτικών κοινοτήτων της πόλης, την οποία εν πολλοίς αγνοούσαν. Εάν μάλιστα προστεθεί σε αυτό και η επιβίωση του Μακεδονικού Ζητήματος μέχρι τις μέρες μας, που ενισχύει τις τάσεις για εθνική συνοχή των Ελλήνων, τότε μπορούμε εύκολα να κατανοήσουμε γιατί η αναφορά στις «χαμένες κοινότητες», της ιστορίας της πόλης, ήταν μέχρι πρόσφατα ιδιαίτερα ισχνή.

Και όποιος δεν κατανοεί αυτή την πραγματικότητα, ενός λαού, του οποίου οι πόλεις ανασκάφτηκαν αναρίθμητες φορές στη μακρά ιστορία του και έπρεπε διαρκώς να αναγεννιούνται εκ του μηδενός –σε αντίθεση με τη ιστορική συνέχεια και τη διάρκεια των πόλεων στη Δύση, οι οποίες δεν αντιμετώπισαν ανάλογες καταστροφές– «δεν ξέρει πού πατά και πού πηγαίνει» και εν τέλει δεν είναι καν ιστορικός.

Είναι στρατευμένος προπαγανδιστής μιας αντίληψης που δεν θέλει να δει τη συνολική εικόνα, μια ελληνική πόλη 2.300 χρόνων, συνδεδεμένη πάντα με την ευρύτερη μοίρα του ελληνισμού, αλλά απομονώνει μια περίοδο τεσσάρων ή πέντε αιώνων, κατά την οποία κατοικούνταν –μετά τη βίαιη κατάληψη και εξανδραποδισμό των κατοίκων της– και από άλλες εθνότητες, ως το αποκλειστικό και αποφασιστικό κέντρο της ιστορίας της. Και γιατί άραγε ο συγγραφέας μας δεν εκκινεί, όπως είναι και πολύ φυσικό για κάθε ιστορικό βιβλίο, με ένα κεφάλαιο σχετικό με την προ-οθωμανική Θεσσαλονίκη, τη Συμβασιλεύουσα του πολιτισμού και των κοινωνικών αγώνων; Διότι, σε αυτή την περίπτωση, θα αναδεικνυόταν η συνέχεια της πόλης και προφανώς τα μεγάλα της φαντάσματα, με τους Ζηλωτές και την επανάστασή τους, τον Ευστάθιο και την ελληνομάθειά του, τον Γρηγόριο Παλαμά, τον Νικόλαο Καβάσιλα! Όμως, σε άλλα φαντάσματα στόχευε ο συγγραφέας, εκείνα του οθωμανισμού αποκλειστικά!

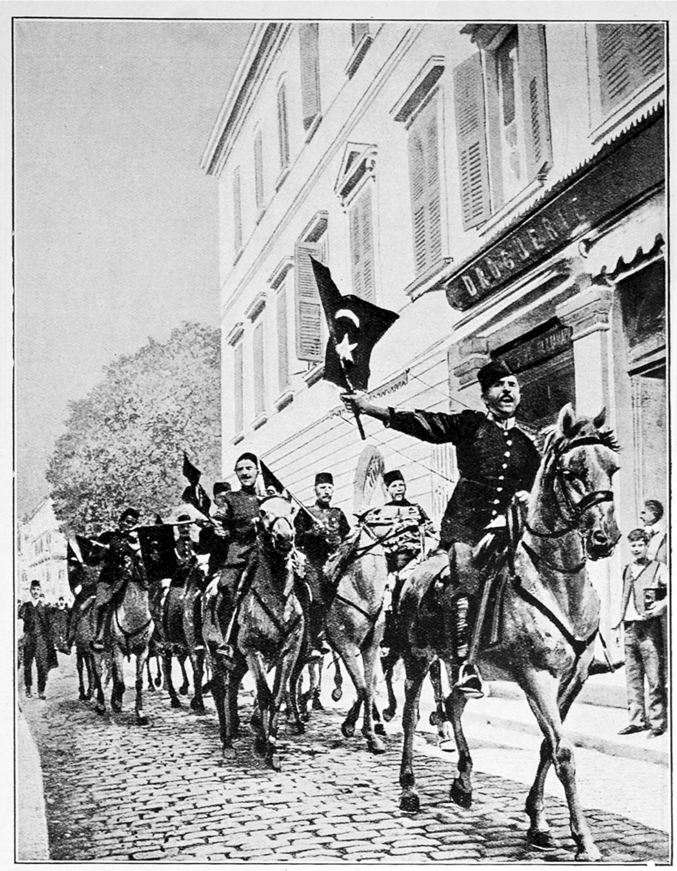
Εξάλλου, είναι απολύτως χαρακτηριστική η προσπάθεια να περιγραφεί η Θεσσαλονίκη έξω και πέρα από τους γειτονικούς αγροτικούς και ημιαστικούς πληθυσμούς, που προφανώς μετέβαλαν τα δεδομένα υπέρ του ελληνικού πληθυσμού και εις βάρος των άλλων κοινοτήτων, οι οποίες έτσι θα μετατρέπονταν σε μειονοτικές ομάδες.

Ο Μαζάουερ και η «ελίτ» της Θεσσαλονίκης

Η επιτυχία όμως αυτού του βιβλίου θα πρέπει να μας βάλει σε σκέψεις. Διότι, δεν ήρθε ως κεραυνός εν αιθρία, αλλά μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο μιας εθνοαποδομητικής ιστοριογραφίας, η οποία, εδώ και είκοσι-τριάντα χρόνια, επιχειρεί να προσαρμόσει την Ελλάδα στα νέα μεγέθη της, τα μεγέθη μιας μικρής επαρχίας της Ευρώπης, πράγμα που προϋποθέτει την κατεδάφιση ή τουλάχιστον την αποσύνδεση των σημερινών ελληνικών πληθυσμών από ένα ιστορικό παρελθόν, που κάνει τους Έλληνες να νιώθουν ακόμα ένα «μεγάλο έθνος». Και, όπως λέει πράγματι ο Μ. στο βιβλίο του: «Καθώς τα μικρά κράτη ενσωματώνονται σ' έναν ευρύτερο κόσμο… ένα άλλο μέλλον μπορεί να χρειάζεται ένα άλλο παρελθόν».

Διότι, αν πράγματι η Θεσσαλονίκη, το 1430, παύει να είναι ελληνική, όπως ισχυρίζεται έντεχνα ο Μαζάουερ, και ξαναγίνεται ελληνική το 1912, και μάλιστα η διαδικασία ελληνοποίησης συνεχίζεται μέχρι τη δεκαετία του '50, τότε οι Έλληνες και οι σύγχρονοι ελληνικοί πλη-

θυσμοί –στην περίπτωσή μας, οι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης– είναι ένα νεοπαγές ιστορικό δημιούργημα που δεν έχει καμιά σχέση με την ιστορία των 2.300, στην περίπτωση της Θεσσαλονίκης, ή των 4.000 χρόνων, για τον ελληνισμό και τα ελληνικά φύλα στο σύνολό τους. Γι' αυτό ακριβώς και το βιβλίο του Μ., παρά τις ανακρίβειες, τις ατέλειες και την «ελαφρότητά» του, προεβλήθη σε τέτοιο βαθμό από την εθνομηδενιστική ιστοριογραφία και την πνευματική ελίτ της χώρας. Διότι βρισκόταν σε αρμονία ή, μάλλον, συνιστούσε οργανικό στοιχείο της συνολικής απόπειρας να αποκοπεί ο νεώτερος ελληνισμός από την ιστορική διάρκεια και το ιστορικό του παρελθόν.

THE NEW REGIME IN TURKEY: TURKISH SOLDIERS REJOICING OVER THE GRANTING OF THE NEW CONSTITUTION AT SALONICA.
—The Sphere.

Έτσι λοιπόν και σήμερα μένει να γραφεί μια ιστορία της Θεσσαλονίκης, η οποία θα συμπεριλάβει, ως δευτερεύουσα αλλά υπαρκτή πλευρά της, και την παρουσία των Οθωμανών, παρότι κατακτητών, και ακόμα περισσότερο των Εβραίων, παρότι εισαχθέντων, κατά το μεγαλύτερο μέρος, από τους κατακτητές. Και το ευσύνοπτο βιβλίο του Γιάννη Ταχόπουλου, μέσα από τη συστηματική καταγραφή των σφαλμάτων και των παρασιωπήσεων του βιβλίου του Μαζάουερ, αρθρώνει, ταυτόχρονα, και έναν λόγο για την ίδια την ιστορία της Θεσσαλονίκης.

Πώς και γιατί, όμως, μια ανάλογη σιγή, αλλά και πληθώρα ενθουσιωδών αναφορών, παρατηρήθηκε στην ίδια τη Θεσσαλονίκη; Αν ψάξουμε τις ρίζες του φαινομένου, θα χρειαστεί μάλλον να πάμε πολύ μακριά, σε έναν βαθύτατο πολιτικό και ιδεολογικό διχασμό της πόλης.

Εξ αιτίας της προσφυγικής καταγωγής μεγάλου μέρους των Θεσσαλονικέων, ή της αγροτικής προέλευσής τους, σε έναν τόπο όπου η ανάμνηση της τουρκικής παρουσίας είναι πολύ πρόσφατη και ακόμα πιο πρόσφατες οι συγκρούσεις γύρω από το Μακεδονικό, η πλειοψηφία των κατοίκων της πόλης εμφορείται από μια έντονα πατριωτική ιδεολογία, ενίοτε και με ισχυρά συντηρητικά και ορθόδοξα στοιχεία. Η Θεσσαλονίκη είναι η πόλη των βυζαντινών ναών, της γειτνίασης με το Άγιο Όρος και με... τα Σκόπια.

Σε αυτά τα πλαίσια και δεδομένης της προϊστορίας της ισχυρής εβραϊκής παρουσίας στο εργατικό κίνημα και των συγκρούσεων του Εμφυλίου, με αποκορύφωμα το Μακεδονικό στα 1948-49, η Αριστερά της πόλης, μειοψηφική, ανέπτυξε μια έντονα εθνομηδενιστική αντίληψη. Σε αυτή συνέβαλε, στη μεταπολιτευτική περίοδο ιδιαίτερα, και η παρουσία του Πανεπιστημίου, ειδικά οι σχολές των Επιστημών του Ανθρώπου, όπου οι αποδομητικές αντιλήψεις στην ιστορία, την παιδαγωγική, τη γλωσσολογία, ήταν πολύ ισχυρότερες από τις αντίστοιχες στην Αθήνα.

Αντίθετα, ο πλειοψηφικός «πατριωτικός» χώρος θα εκφραστεί πολύ περισσότερο από τη Δεξιά, το Κέντρο και, τις περασμένες δεκαετίες, από το ΠΑΣΟΚ, που θα ενσωματώσει ένα μεγάλο μέρος και της «πατριωτικής αριστεράς» που δεν μπορούσε να αποδεχτεί τις ισχυρά εθνομηδενιστικές αντιλήψεις των κυρίαρχων αριστερών κομμάτων.

Ωστόσο, αυτός ο πολιτικο-πολιτισμικός διαχωρισμός υπέκρυπτε και έναν άλλον, κοινωνικό ή οιονεί κοινωνικό, ανάμεσα σε μια σχετικά μικρή, αλλά ισχυρή, ομάδα Θεσσαλονικέων «ευπατρίδων» και μια πλειοψηφία επήλυδων –προσφυγικής ή αγροτικής προέλευσης– που κατά καιρούς έχει λάβει πολλές μορφές.

Η ομάδα κάποιων «παλιών Θεσσαλονικέων», που για χρόνια ένιωθε να «πνίγεται» από την παρουσία των «άξεστων» επήλυδων κάθε είδους, σε συμμαχία με την πανεπιστημιακή και πολιτισμική αριστερά, αναπολεί αίφνης την «πολυεθνική» Θεσσαλονίκη, «τη Θεσσαλονίκη των φαντασμάτων», για να αντιπαρατεθεί στην «ελληνικούρα» που την περιστοιχίζει. Διότι η παλιά Θεσσαλονίκη, η πριν το 1912, εξιδανικεύεται, έτσι, σε μια «πολυπολιτισμική μητρόπολη», την οποία κατέστρεψε η ενσωμάτωση της πόλης στο στενό και «επαρχιώτικο» ελληνικό κράτος μετά την απελευθέρωσή της.

Αυτή η αντίθεση θα εκφραστεί πολύ έντονα και στις πολιτικές διαμάχες που διαπερνούν την πόλη, ιδιαίτερα στο δημοτικό επίπεδο.

Αυτή η θεσσαλονικιώτικη ελίτ, συσπειρωμένη γύρω από το πανεπιστήμιο και το κέντρο της πόλης, είδε στο βιβλίο του Μ. κάτι σαν το «λίμπρο ντ' όρο» μιας καταγωγής πατρικίων, έστω κι αν αυτό το βιβλίο υποβαθμίζει την ελληνική παρουσία στη Θεσσαλονίκη. Φαντασιακά, νιώθουν περισσότερο ταυτισμένοι με τα φαντάσματα μιας «κοσμοπολίτικης» πόλης, παρά με τη συμπρωτεύουσα του ελληνικού κράτους. Και αυτή η αντίθεση, η οποία εκφράζεται με όλους τους πιθανούς τρόπους, εγκολπώθηκε το βιβλίο του Μαζάουερ ως ένα εργαλείο για την κατάκτηση της πολιτικής και πολιτισμικής ηγεμονίας από τις εκσυγχρονιστικές ελίτ στη Θεσσαλονίκη, αλλά και στην Ελλάδα γενικότερα.

Τα φαντάσματα του Μαζάουερ αποκαλύπτουν το μυστικό τους*

ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΕΡΤΖΟΥ

Η μελέτη του Γιάννη Ταχόπουλου, που παρουσιάζουμε απόψε, είναι πολύ μικρή σε σχέση με το ογκώδες αντικείμενό της. Όμως είναι μεστή, επιστημονική και ευθύβολη. Προϋποθέτει ευρύ ορίζοντα γνώσεων, εξονυχιστική έρευνα των πηγών και σκληρό πνευματικό μόχθο επί πολύ χρόνο. Φανερώνει προ πάντων υψηλό ήθος, μεγάλη τόλμη και ανύστακτο αίσθημα χρέους.

Ο νεαρός ερευνητής δεν φοβάται να αναμετρηθεί στα ίσα με έναν διεθνώς αναγνωρισμένο καθηγητή της Ιστορίας, ούτε δίνει πεντάρα στις ποικιλώνυμες ηγετικές τάξεις του ελλαδικού κατεστημένου, που υμνούν γονυπετείς τον Μαρκ Μαζάουερ. Δεν φοβάται, γιατί είναι πολίτης με την πλήρη ελληνική έννοια του όρου πολίτης, την οποία πλείστοι Έλληνες λησμονήσαμε, αλλά όχι αυτός. Είναι μέλος της Πόλεως, δηλαδή της Πατρίδος, ανήκει στην πόλιν και η πόλις τού ανήκει ισομερώς εξ αδιαιρέτου. Εκτελεί τον όρκο των αρχαίων πολιτών: Αμυνώ δε και μόνος και μετά πολλών και την Πατρίδα ουκ ελλάττω παραδώσω. Δεν την παραδίδει, λοιπόν, ούτε παραδίδεται. Μάχεται γιατί νιώθει πως χρωστάει να υπερασπισθεί την Αλήθεια. Τίποτε άλλο παρά ακίβδηλη την Αλήθεια, δηλαδή το παν. Γιατί, άμα προδοθεί η Αλήθεια, εάλω η Πόλις. Το παν χάνεται.

Έτσι, ο «μικρός» Ταχόπουλος ακολουθεί καταπόδι τον «μεγάλο» Μαρκ Μαζάουερ στη Θεσσαλονίκη, πόλη των φαντασμάτων, και, βήμα προς βήμα, σελίδα τη σελίδα τον ανατρέπει. Δεν του βάζει τρικλοποδιά με τίποτε θεωρίες συνωμοσίας, ούτε με πατριδοκαπηλίες, ούτε με ωμές όσο και κενές καταγγελίες, ούτε με κάλπικα νταηλίκια που οι νόθοι μοσχοπωλούν στους χαλεπούς καιρούς μας και έχουν νοθεύσει την πόλιν. Νηφάλια, αλλά φονικά, σε κάθε νοθευμένη σελίδα, στήνει τον καθηγητή της Ιστορίας μπροστά στην ίδια την Ιστορία. Ιστορία που ορθώνεται αμείλικτη κατ' ευθείαν από τις πηγές της. Αποδεικνύει ότι, σε κάθε κρίσιμο σταυροδρόμι της Θεσσαλονίκης, ο ιστορικός Μαρκ Μαζάουερ πήδηξε την Ιστορία και στη θέση της έστησε φαντάσματα. Αναμφίβολα, είναι μάστορας όταν, με ολίγην Ιστορία και με πολλή φαντασία, ζωντανεύει φαντάσματα και συνεπαίρνει τους αναγνώστες του στο κυνήγι των φαντασμάτων, σε μια φανταστική πόλη. Πραγματικά, το κυνήγι των φαντασμάτων είναι συναρπαστικό. Αλλά δεν είναι του κόσμου τούτου. Πόλη των φαντασμάτων δεν είναι ούτε υπήρξε ποτέ η Θεσσαλονίκη.

Η διαφορά μεταξύ Ιστορίας και μυθιστορίας είναι προφανής και ειδοποιός. Έτσι, τίθενται κρίσιμα ερωτήματα που ζητούν απαντήσεις:

Ερώτημα 1ον: Ένας κοτζαμάν καθηγητής της Ιστορίας, με πλούσια ιστορικά έργα, δεν γνωρίζει την Ιστορία;

Απάντηση: Εξ ορισμού γνωρίζει, ασφαλώς, Ιστορία. Και, όσα τυχόν αγνοεί ή του γεννούν αμφιβολίες, γνωρίζει επίσης εξ ορισμού να τα βρει στις πρωτογενείς πηγές τους, καθώς και να βρει τις πηγές. Συνεπώς, εξ αντικειμένου, προκύπτει ότι στο βιβλίο του, Θεσσαλονίκη, πόλη των φαντασμάτων, παραποιεί, για να μην πω πλαστογραφεί ωμά, την ιστορική Αλήθεια εκ προθέσεως και εν πλήρει επιγνώσει της πράξης του. Βέβαια, θα μπορούσε κανείς να αντιτείνει ότι, στο συγκεκριμένο βιβλίο του, ο Μαζάουερ δεν γράφει Ιστορία αλλά προβαίνει απλώς σε μιαν ιστορική αφήγηση. Ωστόσο, όλοι οι αναγνώστες του γνωρίζουν ότι ο Μαζάουερ είναι επιφανής καθηγητής της Ιστορίας και, όταν γράφει ένα βιβλίο, γράφει Ιστορία. Δεν κάνει μυθοπλασία. Δεν είναι ένας Βίκτωρ Ουγκώ ούτε ένας Κάρολος Ντίκενς, που γράφει μυθιστορήματα. Άσε που κι αυτοί οι μυθιστοριογράφοι, όπως κι άλλοι ονομαστοί, π.χ. ο Λέων Τολστόι, σεβάσθηκαν απόλυτα και ενίοτε συμπλήρωσαν την Ιστορία, όταν στους κόλπους της ύφαναν κάθε μυθιστόρημά τους – γι' αυτό και το καθένα τους είναι μεγαλειώδες. Άλλωστε, ο όρος ιστορική αφήγηση είναι νόθος. Νοθεύει την πραγματικότητα και αποτελεί διαφανές άλλοθι του επιστημονικού εγκλήματος. Ο καθηγητής της Ιστορίας αφηγείται ανόθευτη την Ιστορία αποκλειστικά και τίποτε άλλο. Ιστορία ολίγον έγκυος και πολύ παραμύθι δεν νοείται. Είναι παγίδα.

Ερώτημα 2ον: Ποιόν ακριβώς λόγο, όμως, είχε ο καθηγητής της Ιστορίας να παραποιήσει σφοδρά, εκ προθέσεως, την Ιστορία και να προδώσει την επιστήμη του; Γιατί παγίδεψε τους αναγνώστες του σ' αυτήν τη μαρμίτα των φαντασμάτων και των φαντασιώσεων; Και γιατί τη συγκεκριμένη ακριβώς πόλη, τη Θεσσαλονίκη;

Απάντηση: Σε αυτά τα τρία μαζί ερωτήματα απαντά αυτοπροσώπως ο δρά-

στης απερίφραστα. Στη σελίδα 554 του συγκεκριμένου βιβλίου του, ομολογεί: «Καθώς τα μικρά κράτη ενσωματώνονται σε έναν ευρύτερο Κόσμο, ένα άλλο μέλλον μπορεί να χρειάζεται ένα άλλο παρελθόν». Κοντολογίς, παραδέχεται ότι κατασκεύασε ένα άλλο παρελθόν της Θεσσαλονίκης, το οποίο ουδέποτε υπήρξε στην πραγματικότητα, αλλά το οποίο είναι απαραίτητο για να ταιριάζει κουτί στο «άλλο μέλλον» και στον άλλο ρόλο για τον οποίο κάποιοι προορίζουν τη Θεσσαλονίκη στον «ευρύτερο Κόσμο», όπου «τα μικρά κράτη ενσωματώνονται».

«Θεωρίες συνωμοσίας κι εσύ», θα μου αντιτείνει εύλογα κάποιος. Ωστόσο, αυτά δεν είναι γελοίες θεωρίες. Είναι η πραγματικότητα. Μπορούμε να τη δούμε όλοι, όπως ήδη διαμορφώνεται μπροστά μας, αλλά πολλοί δεν την βλέπουμε. Εδώ, όμως, είναι Μπαλκάνια, δεν είναι παίξε γέλασε.

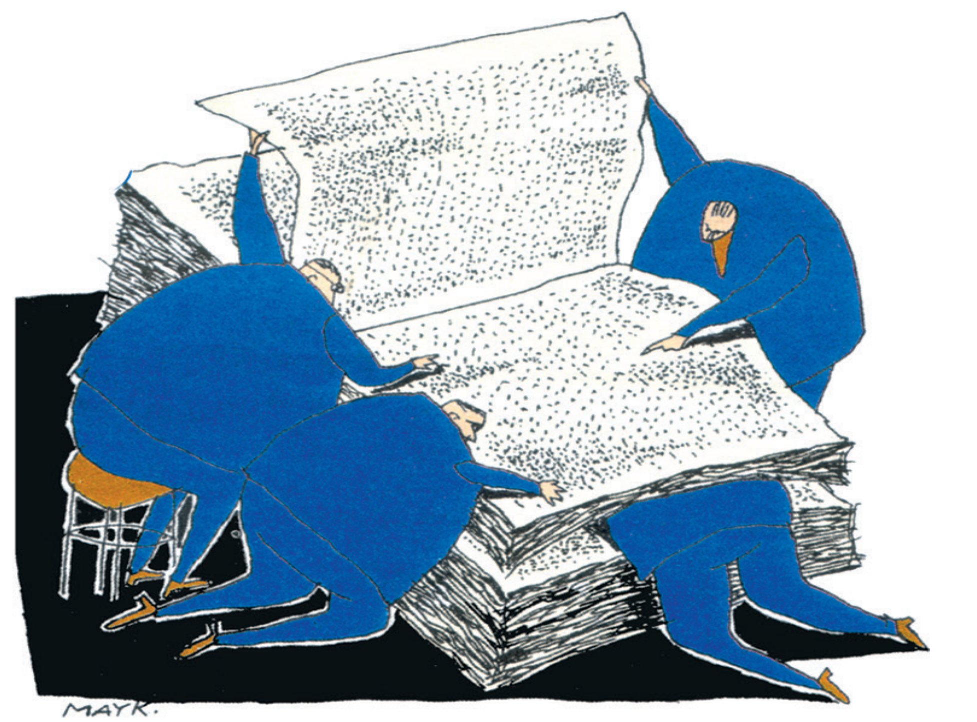
Όποιος ελέγχει τη Μεσοβαλκανική Ζώνη κατέχει τον συντομότερο γεωστρατηγικό διάδρομο Αδριατική-Μαύρη Θάλασσα-κοιτάσματα της Υπερκαυκασίας και της Κασπίας. Ελέγχει την ασφάλεια των ενεργειακών πηγών και ταυτόχρονα το έδαφος για τη μεταφορά των ενεργειακών πόρων στην Ευρώπη.

Σε διάστημα μικρότερο της δεκαπενταετίας, από το 1990, η Μεσοβαλκανική Ζώνη έχει κατακερματισθεί σε μικρά θνησιγενή κρατίδια, αλληλοϋποβλεπόμενα. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, το Κοσσυφοπέδιο, το Μαυροβούνιο και τα Σκόπια είναι άμεσα προτεκτοράτα. Στην Αλβανία και στη Βουλγαρία, η αμερικανική επιρροή είναι συντριπτική. Η Σερβία έχει ακρωτηριασθεί και η οικονομία της έχει καταστραφεί υπό τους ανηλεείς συστηματικούς νατοϊκούς βομβαρδισμούς. Έχει προσαρμοσθεί σημαντικά στα ευρωπαϊκά θέσμια, αλλά παραμένει στο κατώφλι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναμένοντας το «οκέυ». Ωστόσο, είναι παράλληλα το μοναδικό προγεφύρωμα της Ρωσίας στα Βαλκάνια. Τον Οκτώβριο 2009, συμφώνησε την περιορισμένη εγκατάσταση Ρώσων στρατιωτικών, με αντάλλαγμα ένα δάνειο ενός δισεκατομμυρίου ευρώ. Η βαλκανική σκακιέρα μένει ακόμη ανοικτή στους δύο Μεγάλους Παίκτες.

Οι ισχυρότερες αμερικανικές βάσεις και πολεμικές δυνάμεις έχουν μεταφερθεί από τη Δυτική Γερμανία στη Μεσοβαλκανική Ζώνη, ώστε να καθιστούν αδιαφιλονίκητη την κυριαρχία της Ουάσιγκτον στον γεωστρατηγικό διάδρομο των ενεργειακών αγωγών και ταυτόχρονα τη δυνατότητά της να επέμβει αμέσως στρατιωτικά στα ενεργειακά αποθέματα της Κασπίας και της Υπερκαυκασίας. Γι' αυτό έχουν ήδη ενταχθεί στο ΝΑΤΟ η Αλβανία, η Ρουμανία και η Βουλγαρία, που εξεχώρησαν τις ακτές τους στην πολεμική μηχανή της Ουάσιγκτον. Η αμερικανική στρατιωτική βάση Μπόντστιλ, στο Κοσσυφοπέδιο, είναι η μεγαλύτερη της Ευρώπης. Το τεράστιο τεθωρακισμένο κτήριο της αμερικανικής «πρεσβείας» στα Σκόπια, με πέντε υπογείους ορόφους και προσωπικό άνω των 3.000 ατόμων, είναι το πιο σύγχρονο κέντρο ηλεκτρονικού πολέμου και κατασκοπείας σε ευρωπαϊκό έδαφος.

Στη Μεσοβαλκανική Ζώνη μαίνεται ο ενεργειακός πόλεμος Ουάσιγκτον-Μόσχας, με έπαθλο την ενεργειακή αυτονομία –και εξάρτηση– της Ευρώπης. Η Ρωσία διαθέτει κολοσσιαία αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου χάρις στα οποία επανήλθε στο γεωπολιτικό παίγνιο με αξιώσεις μεγάλου παίκτη. Η αμερικανική υπερδύναμη δεν είναι πια μόνη. Η Ευρώπη διαθέτει τελείως ανεπαρκή ενέργεια. Η οικονομία της, εν δυνάμει ανταγωνιστική της Αμερικής, τελεί σε απόλυτη εξάρτηση από την εισαγόμενη ενέργεια. Συνεπώς, όσο περισσότεροι παραγωγοί και διακινητές προμηθεύουν με ενέργεια την ευρωπαϊκή οικονομία, τόσο περισσότερο διασπείρεται και αποδυναμώνεται η εξάρτηση. Αλλιώς υποκύπτει σε μονοπώλιο. Στρατιωτικά, άλλωστε, εξαρτάται απόλυτα, μέσω ΝΑΤΟ, από το πολεμικό μονοπώλιο των Η.Π.Α.

Η Ρωσία επέτυχε ήδη την πρώτη στρατηγική νίκη της, στις 8 Νοεμβρίου 2011, όταν εγκαινιάσθηκε ο βόρειος αγωγός Νορθ Στριμ, ο μεγαλύτερος του κόσμου, που μεταφέρει πλέον ρωσικό φυσικό αέριο στη Γερμανία. Έτσι, εντείνεται ακόμη σκληρότερα –και φωτίζεται– η ενεργειακή αναμέτρηση Ουάσιγκτον-Μόσχας στη Μεσοβαλκανική Ζώνη όπου, με αφετηρία τη Βουλγαρία, ο ρωσικός αγωγός φυσικού αερίου Σάουθ Στριμ αναμετράται με τον δυτικό αγωγό Ναμπούκο και δευτερευόντως με τον TG1 Τουρκίας-Ελλάδας-Ιταλίας. Τώρα, η Ρωσία, που φαινόταν να χάνει έδαφος, κερδίζει. Ήδη υπέγραψε συμφωνία για την κατασκευή του Σάουθ Στριμ στη Βουλγαρία, όπου ένας υποβρύχιος αγωγός, στον Εύξεινο, μεταφέρει το ρωσικό φυσικό αέριο προς την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη.

Υπέγραψε επίσης συμφωνία για την επέκταση του Σάουθ Στριμ στα Σκόπια. Η διαφορά είναι ότι η Ρωσία διαθέτει τα αναγκαία αποθέματα, που ο δυτικός Ναμπούκο ακόμη δεν εξασφάλισε. Εν τω μεταξύ, μετά την «αραβική άνοιξη» και την εν μέρει απώλεια του δυτικού ελέγχου στα πετρέλαια της Λιβύης και της Μέσης Ανατολής, η Μεσοβαλκανική Ζώνη κατέστη προέκταση του Καυκάσου και ανατιμήθηκε κατακόρυφα.

Κρίσιμος κόμβος του σκληρού αυτού γεωπολιτικού πεδίου είναι η Θεσσαλονίκη που, με το λιμάνι της και τις στρατηγικές κοιλάδες της ενδοχώρας της, εξασφαλίζει ζωτικές ανάγκες του πεδίου, όπως οι μεταφορές, ο ανεφοδιασμός, οι υποδομές και η στρατιωτική ασφάλεια. Από εδώ ο αγωγός πετρελαίου καταλήγει στα Σκόπια, όπου η εταιρεία ελληνικών συμφερόντων, ΟΚΤΑ, κατέχει διυλιστήρια και τα δίκτυα των καυσίμων. Κολοσσιαίες πολυεθνικές διεκδικούν ήδη το λιμάνι της.

Επί πλέον, ο μεσοβαλκανικός χώρος είναι στρατηγικά κρίσιμος για την Ελλάδα, ιδιαίτατα για τη Θεσσαλονίκη, επειδή αποτελεί τη γεωπολιτική, οικονομική και πολιτισμική ενδοχώρα της, ενώ, ταυτόχρονα, οι εκεί αρνητικές ή θετικές μεταβολές έχουν άμεσες επιπτώσεις στη Θεσσαλονίκη που τον στηρίζει. Τα ζωτικά συμφέροντα και το στρατηγικό διακύβευμα της Ελλάδος στην περιοχή, με αιχμή και με βάση τη Θεσσαλονίκη, είναι προφανή και κρίνονται από την ενεργειακή αναμέτρηση Δύσης-Ρωσίας. Ήδη ακυρώθηκε ο πετρελαιαγωγός Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη και η στρατηγική συμφωνία Αθήνας-Μόσχας για τον ρωσικό αγωγό Σάουθ Στριμ. Αποσταθεροποιήθηκε και αποδομήθηκε ο προηγούμενος Έλληνας πρωθυπουργός, Κώστας Καραμανλής, επειδή τόλμησε στρατηγική ενεργειακή σχέση με τη Ρωσία. Πρόσφατα, εξ άλλου, η Ουάσιγκτον διεμήνυσε στην Αθήνα ότι δεν επιθυμεί να περιέλθει σε ρωσικό έλεγχο η Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίων, που τελεί υπό άμεση αποκρατικοποίηση, και την οποία διεκδικούν, με μακράν υψηλότερο τίμημα, δύο ενεργειακοί κολοσσοί της Ρωσίας.

Τέλος, η βαριά οικονομική κρίση κατέδειξε τη ραγδαία ενσωμάτωση –και εξάρτηση– της Ελλάδος σε ένα υπερεθνικό σύστημα δανειστών, χρηματοπιστωτικών αγορών, αρωγών, διεθνών εποπτών κ.λπ. Ιδού, λοιπόν, για ποιον λόγο ο Μαρκ Μαζάουερ, καθώς ομολογεί, της κατασκεύασε «ένα άλλο παρελθόν για ένα άλλο μέλλον», που «δεν πρέπει» να είναι ελληνικό, ούτε ως παρελθόν ούτε ως μέλλον.

Ερώτημα 3ον και τελευταίο: Γιατί, όμως, τότε, όλη η Αθήνα και ιδιαίτερα σύσσωμη η Θεσσαλονίκη ασπάσθηκαν με τόση ευλάβεια και ύμνησαν με τόσο λιβάνι αυτό το συγκεκριμένο βιβλίο;

Απάντηση: Επειδή στις λεγόμενες ελίτ πάσης Ελλάδος και, φυσικά, Θεσσαλονίκης, επικρατούν ανελλήνιστοι, απαίδευτοι και εξαρτημένοι αρχοντοχωριάτες. Φράγκεψαν απλώς για να ξιπάζονται σαν τάχα Ευρωπαίοι. Αλλιώς, δεν θα είχαν βυθίσει την Πατρίδα στην πτώχευση και στον παγκόσμιο εξευτελισμό, ούτε τον ελληνικό Λαό στην απόγνωση. Αυτή είναι η επιεικέστερη απάντηση και ισχύει για αρκετούς. Σε αλλεπάλληλα στρώματα, οι άλλοι, εναλλάξ, μυρίζονται τη μαρμίτα, αλλά την ευνοούν, σιτίζονται από τη μαρμίτα, την ανακατεύουν, και οι πιο γραμματιζούμενοι αποδομούν την ελληνική Ιστορία σε πανεπιστήμια, Μ.Μ.Ε., κόμματα, διανόηση, μεγάλες επιχειρήσεις. Πιστεύουν πως είναι «προοδευτικοί», «κοσμοπολίτες», οπαδοί του Διαφωτισμού, που «είναι το μέλλον». Τυχαία σημαδεύουν ξανά τη Θεσσαλονίκη;

Ο όρος «πολυπολιτισμική Θεσσαλονίκη» επαναφέρεται αφ' υψηλού στον δημόσιο λόγο με ύφος αυθεντίας και αναπαράγεται αλυσιδωτά στα Μ.Μ.Ε. σαν κάποια, υποτίθεται, «καθολική παραδοχή» έτσι ώστε, εντέλει, εμφυτεύει στην κοινή γνώμη μια φαντασίωση: Ο πολίτης εθίζεται στο από περιωπής δίδαγμα ότι, έως το 1912, η Θεσσαλονίκη ήταν δήθεν πολυπολιτισμική και ότι ο πολυπολιτισμός της είναι τάχα ένας πλούτος που χάσαμε και πρέπει να ξανακερδίσουμε. Ωστόσο, η Ιστορία διαφωνεί.

1ον: Επί μακρούς αιώνες, στη

Θεσσαλονίκη ζούσαν πράγματι διαφορετικές εθνότητες, λατρεύονταν διαφορετικές θρησκείες και επικρατούσαν διαφορετικοί πολιτισμοί. Πάντοτε, όμως, όλες αυτές οι διαφορετικές εθνότητες:

- ζούσαν η μια δίπλα στην άλλη – καμιά φορά και εναντίον της άλλης,

- είχαν απόλυτη συνείδηση ότι διέφεραν από όλους τους λοιπούς συνοίκους,

- τηρούσαν και καλλιεργούσαν τη διαφορετικότητά τους έναντι των άλλων, και

- ουδέποτε διανοήθηκαν να αναμείξουν την ταυτότητά τους με όλες τις άλλες διαφορετικές, για να πλάσουν μια κοινή πολυπολιτισμική ταυτότητα.

2ον: Πολυπολιτισμός δεν σημαίνει πολλοί πολιτισμοί μαζί σε έναν τόπο. Σημαίνει ένα εκπαιδευτικό πολιτικό σύστημα που σκοπεύει να ενσταλάξει στους πολίτες μια νέα ενιαία κοινή πολυπολιτισμική ταυτότητα, η οποία συναρμόζει, σε ένα νέο μείγμα, επιλεγμένες αξίες όλων των επιχωρίων διαφορετικών και σαφέστατα διακριτών πολιτισμών. Η πολυπολιτισμική ταυτότητα καταργεί τα Έθνη, είναι υπερεθνική, επικαλείται τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των κατοίκων του τόπου και αποτελεί προϋπόθεση για την ολοκλήρωση της παγκοσμιοποίησης σε πολιτικό και πολιτειακό επίπεδο.

3ον: Η ζωή, επί αιώνες, έχει αποδείξει ότι, στο Μεγάλο Ρολόι του Κόσμου, οι ωροδείκτες της Ιστορίας κινούνται ανέκαθεν μόνον προς τα εμπρός. Ποτέ δεν γυρίζουν πίσω. Όταν και όπου προς στιγμήν γύρισαν πίσω, κατέστρεψαν τον πολιτισμό, εξαθλίωσαν τις κοινωνίες και, μετά, κινήθηκαν πάλι προς τα εμπρός.

Το σύστημα του πολυπολιτισμού το διαδίδουν μεθοδικά (και) στην Ελλάδα σημαντικοί σε αριθμό και σε θέσεις επιρροής επιστήμονες, πανεπιστημιακοί διδάσκαλοι, πολιτικοί, δημοσιογράφοι, ακτιβιστές κ.ά., κινούμενοι σε μια εντυπωσιακή ποικιλομορφία πολιτικών χώρων. Τούτο δεν σημαίνει οπωσδήποτε ότι σκοπεύουν να βλάψουν την Ελλάδα. Αντιθέτως. Επιθυμούν να την εντάξουν στην υπερεθνική παγκοσμιοποίηση για να εξαλείψουν τις αντιθέσεις των εθνών, τον εθνικισμό, την περιχαράκωση, τις φοβίες, τον ρατσισμό κ.ά. Θεωρούν πως τα έθνη είναι απλώς Φαντασιακές Κοινότητες, όπως τους δίδαξε ο Μπ. Άντερσον στο ομώνυμο βιβλίο του, εκδόσεις Νεφέλη 1997. Αρκετοί δεν συνειδητοποιούν ίσως ότι έτσι υπηρετούν έναν μηχανισμό της Δύσης και μεταφυτεύουν όσα επιχειρούν να επιβάλουν σε πλανητική κλίμακα τα γεράκια του αμερικανικού ηγεμονισμού, όπως ο προηγούμενος πρόεδρος Μπους. Τρικυμία εν κρανίω πολλοί, διατεταγμένη υπηρεσία άλλοι. Προκαλούν τέτοιο χάος ώστε, πριν τρία χρόνια, ο τότε Συνήγορος του Πολίτη, Γιώργος Καμίνης, τώρα Δήμαρχος Αθηναίων, προειδοποίησε:

«Υπάρχει ο κίνδυνος τα επόμενα χρόνια η πολιτική συζήτηση να εγκλωβισθεί σε καθεστώς ασυνεννοησίας. Από τη μια βρίσκεται ο φοβικός λόγος για μιαν Ελλάδα που δεν υπάρχει πια και από την άλλη ένας αφηρημένος γενικόλογος και, άρα, ανεδαφικός λόγος περί δικαιωμάτων».

Ο Σάμουελ Χάντινγκτον διετέλεσε καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, κορυφαίος στρατηγικός αναλυτής, σύμβουλος ασφαλείας του προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών και συγγραφέας δεκατριών πολυσυζητημένων βιβλίων, με παγκοσμίως γνωστό το Σύγκρουση των Πολιτισμών. Το 2004, στο τελευταίο βιβλίο του, Ποιοι είμαστε; Η αμερικανική ταυτότητα στην εποχή μας (Λιβάνης 2005), γράφει:

«Αυτή η ομάδα των υπερεθνικών ελίτ αποτελεί τον πυρήνα μιας αναδυόμενης παγκόσμιας Υπερ-Τάξης. Εστιάζει στην οικονομική παγκοσμιοποίηση ως την ακαταμάχητη δύναμη που γκρεμίζει τα εθνικά σύνορα, ενοποιεί εθνικές οικονομίες και διαβρώνει ταχύτατα την εξουσία των εθνικών κυβερνήσεων. Για την ελίτ των οπαδών του υπερεθνικισμού, των διανοουμένων, των ακαδημαϊκών και των δημοσιογράφων, ο εθνικισμός είναι ανήθικος, η εθνική ταυτότητα ύποπτη και ο πατριωτισμός παρωχημένος (...) Ο πολυπολιτισμός υπέσκαψε την έμφαση στην εθνική ταυτότητα της αμερικανικής εκπαίδευσης. Εάν, όμως, ένα Έθνος είναι μια κοινότητα μνήμης, οι άνθρωποι που χάνουν τη μνήμη τους χάνουν και την εθνική τους υπόσταση. Ο πολυπολιτισμός είναι στην ουσία του αντιευρωπαϊκός πολιτισμός».

Ο καθηγητής Πασχάλης Κιτρομηλίδης, διευθυντής του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών, που δεν μπορεί να κατηγορηθεί ως αμαθής, σκοταδιστής και εθνικιστής, επεσήμανε (Καθημερινή, 31.1.2010) ότι:

«Οι κοινωνικές πλειοψηφίες επιζητούν και περιβάλλουν με στοργή τις εθνικές ταυτότητες που νοηματοδοτούν και προσφέρουν πυξίδες αναγνώρισης του συλλογικού εαυτού. Η εθνική ταυτότητα και οι ευαισθησίες που τη συνοδεύουν πρέπει να προσεγγίζονται χωρίς την ολέθρια υπεροψία των διανοουμένων, ιδίως των προοδευτικών. Δίχως παιδεία, που να εδράζεται κυρίως στην καλλιέργεια της γλώσσας και του κεκτημένου του πολιτισμού, η πολυπολιτισμικότητα θα εκπέσει σε κοινωνική και ηθική Βαβυλωνία».

Ιδού, λοιπόν, πού μας οδηγούν τα φαντάσματα του Μαζάουερ. Σήμερα, η κατάρρευση του πολιτικού, του κοινωνικού και του οικονομικού συστήματος, η θηριώδης ανεργία, η εξαθλίωση μεγάλων λαϊκών στρωμάτων, η κατάφωρη αδικία, η ανεξέλεγκτη βία και τα ακραία έως παρανοϊκά, αλλά ανθηρά, πολιτικά μορφώματα έχυσαν το πετρέλαιο στο πάτωμα. Δεν μένει παρά το μοιραίο σπίρτο για να ανάψει, Θεός φυλάξοι, ένα νέο Ολοκαύτωμα.

* Πρόεδρος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Δημοσιογράφος και συγγραφέας

Τα φαντάσματα... ξαναχτυπούν

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Την Παρασκευή 25 Ιανουαρίου, στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών στη Θεσσαλονίκη, παρουσιάστηκε από τις «Εναλλακτικές Εκδόσεις» το βιβλίο του Γιάννη Ταχόπουλου, *Η Θεσσαλονίκη, ο Μαζάουερ και τα φαντάσματα του Οθωμανισμού*, από τους Ντίνο Χριστιανόπουλο, Γιάννη Μέρτζο, Γιάννη Μέγα, Γιώργο Καραμπελιά και τον συγγραφέα, σε μια αίθουσα τελετών της ΕΜΣ που αποδείχτηκε μικρή για τον όγκο των συρρευσάντων.

Όταν παρουσιάζαμε το βιβλίο του, φανταζόμασταν ότι η παρουσίαση, που ανησυχεί τόσο έντονα τους κύκλους της εθνοαποδόμησης, οι οποίοι προωθούσαν κατά το παρελθόν συστηματικά το έργο του Μαζάουερ, θα τους οδηγούσε στην κλασική σε αυτούς μέθοδο της αποσιώπησης.

Και όμως! Ενοχλήθηκαν τόσο πολύ που έθεσαν μπροστά στα μάτια μας έναν μηχανισμό παραχάραξης των γεγονότων και στρέβλωσης της ίδιας της πραγματικότητας: Στο στόχαστρο τέθηκε αυτή τη φορά όχι το παρελθόν, αλλά η ίδια η εκδήλωση, όπου παρουσιαζόταν ένα βιβλίο που, με ήπιο και νηφάλιο τρόπο, εκθέτει τις αμέτρητες παραλείψεις και διαστρεβλώσεις του εμπνευστή της Πόλης των Φαντασμάτων!

Έτσι, τη Δευτέρα 28/01, διαβάσαμε, στην εφημερίδα Έθνος, το «ρεπορτάζ» του γνωστού και μη εξαιρετέου, Απόστολου Λυκεσά, και δεν πιστεύαμε στα μάτια μας. Σε ένα απίστευτο ρεσιτάλ των ίδιων πρακτικών που μεταβάλλουν την οθωμανική Θεσσαλονίκη σε παράδεισο, το παιδομάζωμα σε κυνήγι ταλέντων και την άλωση της Κωνσταντινούπολης σε γιγάντια εκστρατεία ανακαίνισης-αποκατάστασής της, ο Λυκεσάς αποπειράθηκε τη συνολική… αποδόμηση της εκδήλωσης.

Προσπαθεί να πείσει τους αναγνώστες ότι, ούτε λίγο ούτε πολύ, υπήρξε συμπαιγνία της διοργάνωσης για να θέσουν τον Μαζάουερ στο «εδώλιο» της ΕΜΣ, ενώ, από κάτω, το κοινό διψούσε να αναθεματίσει τον «ασεβή» Βρετανό. Σύμφωνα με τον Λυκεσά, τα σχέδια της εκδήλωσης τίναξε στον αέρα ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, ο οποίος υποτίθεται δικαίωσε τον Βρετανό ιστορικό, λέγοντας: «Οι αναφορές του για εμάς δεν είναι τόσο καλές, κάνει λάθη και έχει προκαταλήψεις για οτιδήποτε οθωμανικό, αλλά το βιβλίο του δεν είναι ακριβώς Ιστορία, είναι περίπου λογοτεχνία. Αυτό είναι ένα αβαντάζ του Μαζάουερ. Το βιβλίο του είναι απίθανα γοητευτικό, ακόμη και εγώ σκέφτομαι μήπως δεν πρέπει να το χτυπήσω…»

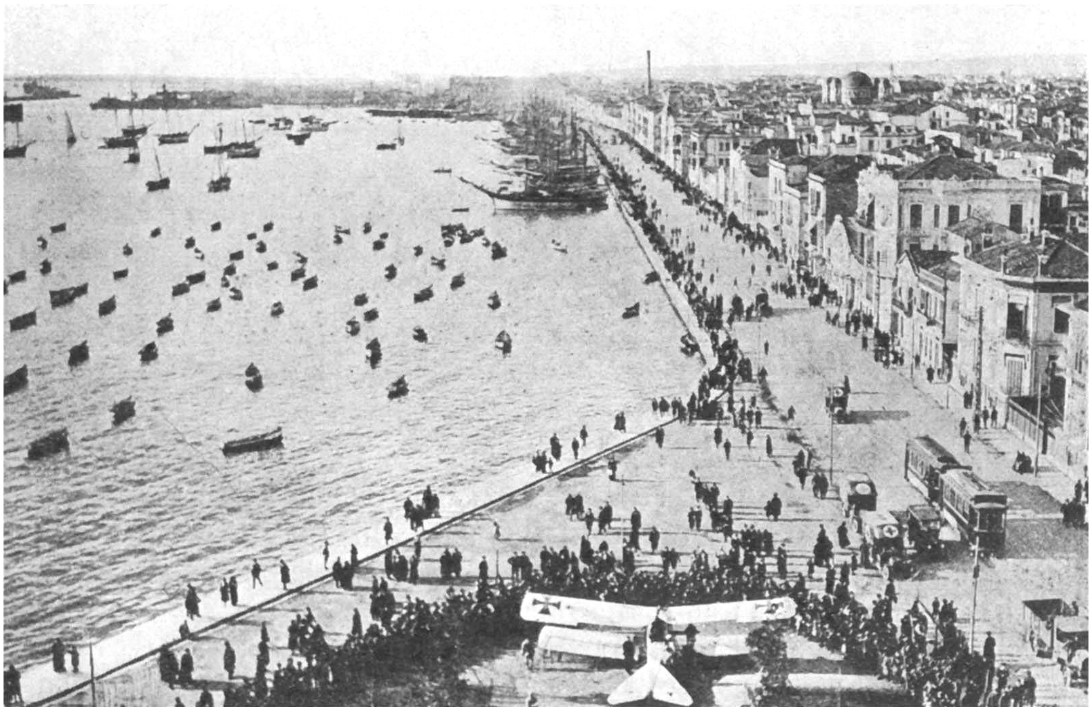
Με αυτές, λοιπόν, τις φράσεις «δικαιώνεται» από τον ποιητή ο «ιστορικός» (που δεν γράφει, όμως, Ιστορία)! Προφανώς, ο Λυκεσάς, και η αρχισυνταξία του Έθνους που ενέκρινε το κείμενο, περνάει τους αναγνώστες για εντελώς ηλίθιους! Ένα μικρό απόσπασμα από όλη την ομιλία του Ντίνου Χριστιανόπουλου, η αποσιώ-

πηση του γεγονότος ότι ο ποιητής έχει πάρει επανειλημμένα θέση εναντίον του βιβλίου και έχει μιλήσει για τις παραλείψεις του συγγραφέα, και τη βγάλαμε την είδηση!

Ο Α. Λυκεσάς συνεχίζει στο ίδιο μήκος κύματος, κατά το παράδειγμα του αγαπημένου του ιστορικού. Έτσι, παρουσιάζει ως ύποπτο το ότι ο Γ. Μέγας στάθηκε στις αποσιωπήσεις του Μαζάουερ κατά την εισήγησή του. Ή ότι αυτές ακούστηκαν ως «φιλολογικός λυρισμός» στ' αυτιά του κοινού (όχι δηλαδή ότι δεν ίσχυαν, αλλά φταίει το κοινό, που «ήθελε αίμα» κατά τον Λυκεσά). Και, βέβαια, λάδι στη φωτιά, ενός υποτιθέμενα φανατικού κοινού, έριξαν οι (πανθομολογούμενες, σήμερα) διαπιστώσεις των Ν. Μέρτζου και Γ. Καραμπελιά για τα προφανή πολιτικά κίνητρα προώθησης της Πόλης των Φαντασμάτων του Μαζάουερ, από τους νεοαναδυόμενους πόλους εξουσίας που επιδιώκουν να ορίζουν τις τύχες της Θεσσαλονίκης.

Η κατασκευή της είδησης και η παραποίηση των γεγονότων που διαπράττει ο Λυκεσάς έχει έναν μία και μόνο εξήγηση: το ότι οι κύκλοι που πρόβαλαν σκανδαλωδώς το εξωραϊσμένο παρελθόν της οθωμανικής κατοχής της πόλης, διότι πίστευαν ότι η εικόνα του ταιριάζει γάντι στις συνθήκες της μεταεθνικής Θεσσαλονίκης που θέλουν να διαμορφώσουν, έχουν ανησυχήσει ιδιαίτερα με το βιβλίο του Γιάννη Ταχόπουλου και τη μεγάλη απήχησή του. Όπως και, βέβαια, ανησύχησαν από το γεγονός ότι σημαντικές προσωπικότητες αποτελούσαν το πάνελ της παρουσίασης του βιβλίου.

Όμως, η μηχανή του ψεύδους και της παραπλάνησης –η μόνη πραγματική ικανότητα και εξουσία που διαθέτουν– δεν λειτουργεί πλέον τόσο εύκολα: όλοι καταλαβαίνουν ποιο είναι το πολιτικό πλαίσιο της αφήγησης του Μαζάουερ, για την ευτυχισμένη (και βέβαια όχι κατακτημένη) οθωμανική Θεσσαλονίκη. Και ποια τα πολιτικά κίνητρα αυτών που μάχονται να το κρύψουν. Το βλέπουν μπροστά τους, στις δηλώσεις του Νταβούτογλου για τη σημασία που έχει η πόλη στο νεοθωμανικό σχέδιό του. Ακόμη, φαίνεται από το ότι ο Φούχτελ βρίσκεται εδώ, για να οργανώσει την εξαγορά του πλούτου της χώρας από τα γερμανικά οικονομικά πάντσερ.

Τα πράγματα είναι τόσο φανερά, που η «λογοτεχνία» του Λυκεσά δεν πείθει πλέον κανέναν. Ας είναι. Τουλάχιστον, αυτές οι αθλιότητες αποτελούν μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να διαπιστώσουμε ιδίοις όμμασι πώς λειτουργούν αυτά τα κυκλώματα. Πως η υπεράσπιση της νεοαποικιακής κατασκευής του Μαζάουερ, από τα κέντρα εξουσίας της πόλης, επινοεί ειδήσεις, τις προωθεί σε μεγάλες εφημερίδες, και ταυτόχρονα αυτές φυτρώνουν σαν τα μανιτάρια, εντελώς «τυχαία», σε πλείστα όσα δήθεν έγκυρα ειδησεογραφικά ιστολόγια της πόλης κ.ο.κ. Με τέτοιες μηχανές κρατάνε, τόσα χρόνια, χειροπόδαρα δεμένη την κοινή γνώμη. Με τέτοιες τακτικές προσπαθούσαν να μας πείσουν πως όσοι τολμούσαν να μιλήσουν για τη νέα υποδούλωση που φαινόταν στον ορίζοντα είναι τάχα «συνωμοσιολόγοι», και ύστερα ήρθε η Μέρκελ και η Τρόικα. Σήμερα, λένε τα ίδια για την απειλούμενη αποικιοποίηση της πόλης. Ε, λοιπόν, είναι καιρός να ξεσηκωθούμε για να μη συμβεί κάτι τέτοιο. Φτάνει πια!

Όσο για τον Ντίνο Χριστιανόπουλο και τον Μαζάουερ, ας παραθέσουμε δηλώσεις που είχε κάνει ο ίδιος επί του θέματος – δεν χρειαζόμαστε διερμηνείς τύπου Α. Λυκεσά για να μάθουμε τι ακριβώς πιστεύει:

Ερώτηση: Το βιβλίο του Βρετανού ιστορικού Μαρκ Μαζάουερ, Θεσσαλονίκη: Πόλη των Φαντασμάτων, προκάλεσε κάποια αναστάτωση, βρήκε υποστηρικτές αλλά και επικριτές. Δεν αποτελεί αξία η κατάθεση της ιστορικής αλήθειας για την πόλη χωρίς ιδεολογικές αγκυλώσεις και αναστολές;

Απάντηση του Ντ. Χριστιανόπουλου: Μαζάουερ; Είμαι από τους επικριτές του. Το βιβλίο του είναι καλογραμμένο και γοητευτικό, δεν μου φαίνεται όμως ότι λέει και τίποτα καινούργιο. Αλλά ενώ δεν λέει τίποτα καινούργιο, ευαγγελίζεται μια Θεσσαλονίκη που ο δήμαρχός της σε είκοσι χρόνια θα είναι Τούρκος. Να τον χαίρεστε λοιπόν και να μου πείτε για το συμφέρον τίνος αφεντικού του εργάζεται αυτός ο κύριος».

Και ας είναι βέβαιοι, οι κάθε λογής παραχαράκτες, ότι όσο πιο πολύ χτυπάς το καρφί της αλήθειας τόσο περισσότερο μπαίνει.

29/1/ 2013